

Rotel II, Rotel V (Dnr KS 2022/256)

Kajstrategi för Stockholms stad

Framställan från Stockholms Hamn AB, trafiknämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. *Kajstrategi för Stockholms stad*, i enlighet med bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Nämnderna ska medverka i genomförandet av *Kajstrategi för Stockholms stad*, bilaga 2 till utlåtandet.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del godkänna, samt ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att godkänna och medverka i genomförandet av *Kajstrategi för Stockholms stad*, bilaga 2 till utlåtandet.
4. Följande styrdokument *Kajstrategi för Stockholms Hamnar* (dnr 319-392/2014) upphör därmed att gälla.

Föredragande borgarråden Joakim Larsson och Daniel Helldén anför följande.

Ärendet

I juni 2015 antog kommunfullmäktige en kajstrategi för Stockholms stad med fokus på sjöfartens förutsättningar. I budget för 2019 fick Stockholms Hamn AB i uppdrag av kommunfullmäktige att revidera strategin tillsammans med berörda nämnder, med inriktningen att öka möjligheterna till folkliv utmed kajerna. I budget för 2022 fick Stockholms Hamn AB i samarbete med trafiknämnden och i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden

och Stockholm Business Region AB i uppdrag att fortsätta arbetet med revidering av kajstrategin samt när den är beslutad påbörja dess implementering. Stockholms Hamn AB och trafiknämnden har tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB mot denna bakgrund genomfört ett gemensamt utvecklingsprojekt och en del av utvecklingsarbetet är det gemensamma förslaget till reviderad kajstrategi för Stockholms stad. Den föreslagna kajstrategin för Stockholms stad föreslås ersätta Kajstrategi för Stockholms Hamnar (dnr 319-392/2014) som styrdokument.

Beredning

Ärendet är initierat av Stockholms Hamn AB och trafiknämnden tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB. Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd Norrmalms stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB och rådet till skydd för Stockholms skönhet. Stockholms Stadshus AB har i sin tur remitterat ärendet vidare till dotterbolagen S:t Erik Markutveckling AB, Stockholm Vatten och Avfall AB och Stockholms Stads Parkerings AB.

Stadsledningskontoret ser positivt på att förslaget till kajstrategi har utarbetats i bred samverkan mellan berörda nämnder och bolagsstyrelser och förankrats i både interna och externa referensgrupper.

Fastighetsnämnden konstaterar att fastighetskontoret har en begränsad påverkan på Stockholms kajer.

Idrottsnämnden framhåller att förvaltningen gärna bidrar med kunskap, kompetens och idéer till utvecklingen av kajerna gällande idrott och motion.

Kulturnämnden menar att det är förtjänstfullt att kulturperspektiven ges en framträdande plats i strategin.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att det är viktigt att först klargöra vilka förutsättningar som krävs för att kajerna ska kunna bidra till en hållbar utveckling och stadens miljömål innan man omsätter strategin i konkreta planer.

Hägersten- Älvsjö stadsdelsnämnd anser att satsningar på kultur, mat/dryck, motion och transport är lämpliga prioriteringar när det gäller arbetet med mer attraktiva kajer.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att respektive kajs huvudfokus behöver definieras för att tydliggöra hur prioriteringar bör göras för att skapa multifunktionella kajer.

Norrmalms stadsdelsnämnd önskar ett förtydligande kring vilka förvaltningar som är ansvariga för samverkansprojekt och för att omsätta kajstrategin i konkreta planer samt inom vilken tidshorisont arbetet ska ske.

Södermalms stadsdelsnämnd bedömer att förslagets fokusområden som syftar till att levandegöra stadens kajer och vattenrum samt principerna kring kajernas framtida utveckling är relevanta för att uppnå strategins syfte som är att stadens kajer ska levandegöras.

Östermalms stadsdelsnämnd är positiv till att strategin tas fram och välkomnar syftet att skapa mer levande och tillgängliga mötesplatser som samtidigt nyttjar Stockholms vattenlägen.

Stockholms Stadshus AB hänvisar till dotterbolagens remissvar i ärendet.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet välkomnar att en ny kajstrategi tagits fram med ansatsen att använda kajerna i högre utsträckning men ser att det finns en risk att strategin för ensidigt fokuserar på nöjesupplevelser och inte tillräckligt värnar kajerna utifrån deras egentliga användningsområden.

Våra synpunkter

Stockholms läge vid Mälaren och Saltsjön ger unika möjligheter att vistas på och i anslutning till vatten. Att på många platser centralt i staden ha möjlighet att bada, åka båt, gå på café och promenera nära vattnet bidrar i hög grad till att göra Stockholm till en attraktiv stad att bo och vistas i. Vi anser att kajerna i innerstaden har stor potential som kan utnyttjas bättre för att tillskapa ett mer levande och attraktivt stadsliv. Stockholms Hamnar fick därför i uppdrag att, tillsammans med berörda nämnder, revidera stadens kajstrategi.

Den reviderade strategin, som tagits fram i bred samverksam, syftar till att skapa förutsättningar för att utveckla stadens kajer till mer levande mötesplatser som är tillgängliga för folkliv med restauranger och caféer samtidigt som den fortsatt ger goda förutsättningar för sjöfartens behov. Kajstrategin ska utgöra ett stadsövergripande styrdokument som ska genomföras inom ramen för nämndernas och bolagens ordinarie verksamhet.

Styrgruppen, som inrättats under framtagandet av strategin, föreslås vara kvar och kan fylla en viktig roll i att tydliggöra hur intresse och initiativ från privata aktörer omhändertas samt säkerställa att samverkan med externa parter fungerar på ett bra sätt. Lokala synpunkter från stadsdelsnämnder som inkommit under processen kan omhändertas i det fortsatta arbetet.

Vår förhoppning är att strategin kommer bidra till mer levande och tillgängliga kajer, som kan nyttjas av fler verksamheter med varierat utbud, året om. Eftersom kajerna till stor del består av hårdgjorda ytor ser vi positivt på möjligheten att arbeta med mer gröna inslag som skapar mer attraktiva vistelsemiljöer. Det är vidare angeläget att fortsatt möta behov av kajplatser för kollektivtrafik på vatten, godshantering samt övriga behov för angöring.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Kajstrategi för Stockholms stad

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att återremittera ärendet för komplettering enligt nedanstående
2. Att därutöver anföra:

Vänsterpartiet välkomnar att det görs en revidering av kajstrategin i syfte att levandegöra stadens kajer. Givetvis måste användningen av kajerna anpassas efter sjöfartens behov, men det finns också en stor potential för att skapa plats åt fler restauranger, caféer, musik- och kulturevenemang samt möblering, växtlighet och markbeläggning som bjuder in till sociala möten och vistelse på platsen.

Vi menar dock att några perspektiv behöver lyftas fram tydligare i strategin. Det är bra att staden ska arbeta för ökade möjligheter för till exempel barer och restauranger att bedriva verksamhet på stadens kajer. Men minst lika viktigt är att kajerna är en attraktiv plats även för den som vill ta med sig sin matlåda ner till vattnet på lunchrasten, äta en glass med en vän eller ta en medhavd kaffe på en bänk i solen. Det är därför viktigt att exempelvis möblering bjuder in till spontan och informell vistelse på platsen, liksom att pontoner och andra inrättningar inte begränsar allmänhetens tillgång och vyer från kajerna.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främjar ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönska och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin.

Biltrafik och parkeringar nämns enbart i förbifarten i förslaget, men för att verkligen öppna upp stadens kajer för folkliv behöver inriktningen vara att ytorna ska vara bilfria. Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk

som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare. Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som vistas på platsen, inte minst för barn.

Barnperspektivet lyser överhuvudtaget med sin frånvaro, vilket är ett viktigt skäl till att kajstrategin bör återremitteras. Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn. Med en lekplats bredvid restaurangen kan även barn ha utbyte av platsen på sina villkor.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog och Kadir Kasirga (alla S) enligt följande.

Strategin ger en god inriktning för levande kajer som ökar stockholmarnas närhet till vatten och bidrar till Stockholms karaktär. Ökad tillgänglighet till stadens kajer med fler evenemang, bad och mötesplatser är något vi ser positivt på. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer värdefulla för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet.

Kajerna för den kommersiella trafiken omfattas dock inte av strategin vilket är en svaghet. I synnerhet avsaknaden av analyser och beskrivningar av de intressekonflikter som finns mellan viktig kommersiell sjöfart å ena sidan och allmänhetens intresse av att det finns god tillgänglighet till stadens kajer, å den andra sidan. Det hade därför varit bra ifall sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken/skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential, samt behov av tillgänglighet till kajsträckor, ha diskuterats mer utförligt i dokumentet.

Region Stockholm har ansvaret för utförandet av denna verksamhet. Trots det lyser regionen med sin frånvaro med sina planer för att utveckla eller i sämsta fall avveckla lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbetet som nu pågår i Region Stockholm om att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att målen om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. *Kajstrategi för Stockholms stad*, i enlighet med bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Nämnderna ska medverka i genomförandet av *Kajstrategi för Stockholms stad*, bilaga 2 till utlåtandet.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del godkänna, samt ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att godkänna och medverka i genomförandet av *Kajstrategi för Stockholms stad*, bilaga 2 till utlåtandet.
4. Följande styrdokument *Kajstrategi för Stockholms Hamnar* (dnr 319-392/2014) upphör därmed att gälla.

Stockholm den 1 juni 2022

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Joakim Larsson och Daniel Helldén

Hans Altsjö

Reservation anfördes av Rashid Mohammed (V) med hänvisning till Vänsterpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) enligt följande.

Stockholm är en stad på vatten och det är något vi ska vara stolta över och använda på ett hållbart och inkluderande sätt. Våra kajer har alltid varit en viktig del av Stockholm och vi välkomnar en strategi som för utvecklingen framåt. Kajerna kan nyttjas bättre än vad de gör idag, och lämpar sig väl som en mötesplats för samkväm och rekreation för stadens alla medborgare. Det ska finnas utrymme för att mötas utan krav på konsumtion.

För Feministiskt initiativ är det av största vikt att alla de facto också är inkluderade i en sådan strategi. I den presenterade strategin saknas ett barnperspektiv. Vi saknar också mångt och mycket även ett tillgänglighetsperspektiv. En kaj har, av naturliga orsaker, nivåskillnader som inverkar negativt på tillgänglighet. Vattennivån varierar ständigt, vilket gör att lutningen på landgångar och liknande varierar lika mycket. För synskadade och blinda skapar otydliga nivåskillnader ett livsfarligt hinder.

I strategin lyfts möjligheter till bad vid kajerna, men för att det ska inkludera alla krävs det mer än en brant stege upp från vattnet, och så vidare. Förutsättningarna för en god tillgänglighet är helt enkelt av en annan art i gränsen mellan land och vatten och därför anser vi i Feministiskt initiativ att det är en svaghet att det inte lyfts särskilt i strategin.

Remissammanställning

Ärendet

I juni 2015 antog kommunfullmäktige en kajstrategi för Stockholms stad med fokus på sjöfartens förutsättningar. I budget för 2019 fick Stockholms Hamn AB i uppdrag av kommunfullmäktige att revidera strategin tillsammans med berörda nämnder, med inriktningen att öka möjligheterna till folkliv utmed kajerna. I budget för 2022 fick Stockholms Hamn AB i samarbete med trafiknämnden och i samråd med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB i uppdrag att fortsätta arbetet med revidering av kajstrategin samt när den är beslutad påbörja dess implementering.

Stockholms Hamn AB och trafiknämnden har tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB mot denna bakgrund genomfört ett gemensamt utvecklingsprojekt och en del av utvecklingsarbetet är det gemensamma förslaget till reviderad kajstrategi för Stockholms stad. Den föreslagna kajstrategin för Stockholms stad föreslås ersätta Kajstrategi för Stockholms Hamnar (dnr 319-392/2014) som styrdokument.

Stockholms Hamn AB

Stockholms Hamn AB beslutade vid sitt styrelsemöte den 23 februari 2022 följande.

1. Styrelsen i Stockholms Hamn AB godkänner för sin del föreliggande förslag till kajstrategi för Stockholms stad.
2. Styrelsen i Stockholms Hamn AB föreslår vidare koncernstyrelsen i Stockholms Stadshus AB att föreslå kommunfullmäktige att godkänna föreliggande förslag till kajstrategi.

Särskilt uttalande lämnades av Ulla Sjöbergh och Pontus Piazzolla, båda (S) och av Roma Kelete och Ronny Öberg, båda (V), *bilaga 1*.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 februari 2022 följande.

Trafiknämnden godkänner för sin del föreliggande förslag till kajstrategi för Stockholms stad och föreslår att kommunfullmäktige godkänner nämndens beslut.

Reservation anfördes av Rickard Warlenius (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Wallmark (SD), *bilaga 1*.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 februari 2022 följande.

Exploateringsnämnden godkänner för sin del föreliggande förslag till kajstrategi för Stockholms stad och föreslår att kommunfullmäktige godkänner nämndens beslut.

Reservation anfördes av Clara Lindblom m.fl. (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Emilia Bjuggren m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Wallmark (SD), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 februari 2022 följande.

Stadsbyggnadsnämnden beslutar att för sin del godkänna föreliggande förslag till kajstrategi för Stockholms stad och föreslår att kommunfullmäktige godkänner nämndens beslut.

Reservation anfördes av Sara Stenudd m.fl. (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Wallmark m.fl. (SD), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Jessica Smaaland (Fi), *bilaga 1*.

Stockholm Business Region AB

Stockholm Business Region AB beslutade vid sitt styrelsemöte den 8 mars 2022 följande.

Styrelsen för Stockholm Business Region beslutar följande.

1. Föreslå koncernstyrelsen i Stockholms Stadshus AB att föreslå kommunfullmäktige att godkänna föreliggande förslag till kajstrategi för Stockholms stad.
2. Protokollat i denna paragraf förklaras omedelbart justerat.

Särskilt uttalande gjordes av Rolf Brattström (V), *bilaga 1*.

Stockholms Hamn AB:s, trafiknämndens, exploateringsnämndens, stadsbyggnadsnämndens och Stockholm Business Region AB:s gemensamma tjänsteutlåtande daterat den 26 januari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

I juni 2015 antog kommunfullmäktige en kajstrategi för Stockholms stad med fokus på sjöfartens förutsättningar. I budget för 2019 fick Stockholms Hamnar i uppdrag av kommunfullmäktige att revidera strategin tillsammans med berörda nämnder, med inriktningen att öka möjligheterna till folkliv utmed kajerna.

Berörda förvaltningar och bolag har mot denna bakgrund genomfört ett gemensamt utvecklingsprojekt med syfte att dels revidera och vidareutveckla nuvarande kajstrategi och dels arbeta med konkreta förbättringar utmed innerstadskajerna under sommaren 2021. Arbetet har bedrivits i nära samverkan mellan exploateringskontoret, Stockholms Business Region, stadsbyggnadskontoret, Stockholms Hamnar och trafikkontoret. Övriga berörda förvaltningar och bolag inom Stockholms stad har ingått i en särskild referensgrupp och även ett antal externa intressenter har ingått i arbetet.

I detta ärende redovisas förslag till kajstrategi för Stockholms stad med fokusområden, planeringsprinciper och lokala utvecklingsmöjligheter. Strategin syftar därmed till att skapa förutsättningar att utveckla stadens kajer till mer levande mötesplatser, tillgängliga för folkliv, restauranger och caféer. Syftet är också att samtidigt skapa fortsatt goda förutsättningar för sjöfartens behov.

Kajstrategin föreslås utgöra ett stadsövergripande styrdokument som efter beslut i kommunfullmäktige ska genomföras inom ramen för nämnders och bolagsstyrelsers ordinarie verksamhet. Genomförande ska därutöver samordnas inom ett särskilt genomförandeprojekt i samverkan mellan de närmast berörda förvaltningarna och bolagen. Uppgiften för genomförandeprojektet föreslås primärt vara att möjliggöra och följa upp konkreta utvecklingsprojekt under ledning av en stadsövergripande styrgrupp.

Bakgrund

I juni 2015 antog kommunfullmäktige en kajstrategi för Stockholms stad med fokus på sjöfartens förutsättningar. Det var dels en strategi för hur kajerna som Stockholms Hamnar ansvarar för skulle användas på bästa sätt, dels ett underlag för framtagandet av en stadsövergripande kajstrategi.

I budget för 2019 fick Stockholms Hamnar i uppdrag av kommunfullmäktige att revidera strategin tillsammans med berörda nämnder, med inriktningen att öka möjligheterna till folkliv utmed kajerna. Arbetet inleddes i samverkan med exploateringskontoret

Stockholm Business Region AB, stadsbyggnadskontoret, Stockholms Hamn AB och trafikkontoret under 2019 och första halvan av 2020 genom en översyn av ansvarsfördelningen inom stadens organisation för kajområdena. Kommunfullmäktige fastställde i december 2021 de nya avtalen mellan Stockholms Hamnar och trafiknämnden respektive mellan Stockholms Hamnar och exploateringsnämnden, vilka innebar att hamnens arrendeområde minskar väsentligt. Parallellt med detta har en översyn av Stockholms Hamnars innehav av byggnader och lokaler genomförts, vilket har lett till att Stockholms Hamnars verksamhet renodlats genom att flertalet byggnader på innerstadskajerna sålts till S:t Erik Markutveckling AB.

Med utgångspunkt från dessa processer har exploateringskontoret, Stockholm Business Region AB, stadsbyggnadskontoret, Stockholms Hamn AB och trafikkontoret genomfört ett gemensamt utvecklingsprojekt med syfte att dels revidera nuvarande kajstrategi och dels arbeta med konkreta förbättringar utmed innerstadskajerna under sommaren 2021.

I detta ärende presenteras förslag till kajstrategi för Stockholms stad och förslag till genomförande av strategi.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av en stadsövergripande styrgrupp med förvaltnings- och bolagscheferna för exploateringskontoret, Stockholms Business Region, stadsbyggnadskontoret, Stockholms Hamnar och trafikkontoret. Trafikkontoret och Stockholms Hamnar har fungerat som projektledare för arbetet.

Till projektet har en intern referensgrupp knutits med representanter från idrottsförvaltningen, kulturförvaltningen, miljöförvaltningen, S:t Erik Markutveckling AB, Norrmalms stadsdelsförvaltning samt Södermalms stadsdelsförvaltning tillsammans med representanter från de förvaltningar och bolag som har ingått i styrgruppen. Den interna referensgruppen har använts för workshops och löpande avstämningar.

Vidare har en extern referensgrupp deltagit i projektet med representanter från näringslivet och andra organisationer och aktörer, bestående av bland annat rederier, restauranger, museer, fastighetsbolag, myndigheter och aktörer inom nöjesliv och folkhälsa.

Projektet har även involverat gymnasieungdomar för att komma med idéer om mer levande kajer.

Förslag till kajstrategi för Stockholms stad

Stockholms attraktivitet bygger i hög grad på läget vid Mälaren och Saltsjön och de unika möjligheterna att vistas på och i anslutning till vatten. Stadens front mot vattnet är av riksintresse för kulturmiljövården och stadens vattenspegel är ett av de viktiga värdena att bevara och vårda.

De hårdgjorda kajerna i innerstaden har historiskt haft en central roll för Stockholms som sjöfartsstad. I takt med att den tyngre hamnverksamheten flyttats, har innerstadskajerna blivit mycket populära delar i stadens offentliga rum. Utgångspunkten för förslaget till kajstrategi är att det finns en stor potential att använda innerstadskajerna på ett bättre sätt.

Förslaget till kajstrategi för Stockholms stad syftar till att skapa förutsättningar att utveckla stadens kajer till mer levande mötesplatser, tillgängliga för folkliv, restauranger och caféer. Syftet är också att skapa fortsatt goda förutsättningar för sjöfartens behov. Målgruppen för strategin är förvaltningar och bolag inom Stockholms stad, men strategin riktas även till de som i dag är verksamma utmed stadens kajer och till alla som vill bidra till att skapa mer liv vid kajerna.

Strategin innehåller fokusområden och planeringsprinciper för hur kajerna ska utvecklas till levande och attraktiva platser med goda förutsättningar för sjöfartens utveckling och behov. Strategin innefattar också en bilaga med lokala utvecklingsmöjligheter.

Ett antal tematiska fokusområden bedöms vara särskilt viktiga för vad staden bör fokusera på för att levandegöra stadens kajer och vattenrum: Dessa är:

- Resor och transporter
- Mat, dryck och handel
- Bad, rekreation och motion
- Evenemang och urban planering
- Kultur och samskapande.

Fem principer har därutöver tagits fram som visar hur kajernas framtida utveckling och behov ska tillgodoses. Principerna förbättrar långsiktigt kajerna som offentliga rum med hänsyn till ovan nämnda tematiska fokusområden och föreslås vara:

- Stärk kajens roll som mångfunktionell vistelseplats genom samverkan
- Vattenrummet som infrastruktur och offentlig miljö ska utvecklas
- Kajerna ska gestaltas med hög kvalitet och vara trygga
- Flexibel användning av kajerna året om ska främjas
- Kajerna ska bidra till en hållbar utveckling

En bilaga med lokala utvecklingsmöjligheter beskriver åtta kajer med olika förutsättningar och utvecklingspotential. Underlaget ska ses som visioner med exempel på åtgärder och bör därmed användas som inspiration för ett vidare arbete med att utveckla stadens kajer. Lokala utvecklingsmöjligheter föreslås för följande kajer:

- Klara Mälarstrand/Tegelbackens kaj
- Skeppsbron
- Norra Hammarbyhamnen
- Söder Mälarstrand
- Strandvägen
- Norr Mälarstrand
- Hornsbergs strand
- Liljeholmshamnen

Genomförande av kajstrategin

Kajstrategin föreslås vara ett stadsövergripande styrdokument som genomförs inom ramen för berörda nämnders och bolagsstyrelsers ordinarie verksamhet och budget. Därmed utförs planering och uppföljning av strategins fokusområden och planeringsprinciper i tillämpliga delar inom stadens system för integrerad ledning och styrning av verksamhet och ekonomi (ILS).

En framgångsfaktor för genomförande av kajstrategin efter beslut i kommunfullmäktige bedöms därutöver vara en fortsatt nära samverkan mellan de mest berörda förvaltningarna och bolagen. En annan viktig aspekt är att Stockholms stad upprätthåller god förmåga att möta initiativ från olika privata intressenter som vill delta i utvecklingen av Stockholms kajer.

Därför föreslås ett särskilt genomförandeprojekt för att möjliggöra, följa upp och samordna konkreta utvecklingsprojekt under ledning av en stadsövergripande styr-

grupp. Därutöver är det angeläget att samordna den externa kommunikationen om stadens kajstrategi.

Förvaltningarnas och bolagens synpunkter

Det föreliggande förslaget till kajstrategi ligger i linje med uppdraget från kommunfullmäktige att genom en revidering av nuvarande kajstrategi, säkerställa ett ökat folk- liv utmed stadens kajer och samtidigt säkerställa goda förutsättningar för sjöfarten.

Förslaget till kajstrategi har under arbetets gång samordnats med andra initiativ och relevanta stadsövergripande styrdokument. En grundläggande utgångspunkt är den övergripande inriktningen för stadens utveckling i Stockholms stads vision och översiktsplan. Kajstrategin har även kopplingar till byggnadsordningen, arkitekturpolicyn, näringslivspolicyn, framkomlighetsstrategin och stadens strategi för offentliga rum.

En viktig del i framtagandet av strategin har varit en bred samverkan inom staden för att skapa god förankring och långsiktigt hållbara beslut i strategins riktning. Dialogen inom den stadsinterna referensgruppen har varit viktig i detta sammanhang.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår förvaltningarna och bolagen att förslaget till kajstrategi godkänns av kommunfullmäktige.

Beredning

Ärendet är initierat av Stockholms Hamn AB och trafiknämnden tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Stockholm Business Region AB. Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Kungsholmens Norrmalms stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB och rådet till skydd för Stockholms skönhet. Stockholms Stadshus AB har i sin tur remitterat ärendet vidare till dotterbolagen, S:t Erik Markutveckling AB, Stockholm Vatten och Avfall och Stockholms Stads Parkerings AB.

Innehållsförteckning	Sid
Stockholms Hamn AB.....	8
Trafiknämnden	8
Exploateringsnämnden	9
Stadsbyggnadsnämnden	10
Stockholm Business Region AB	10
Stadsledningskontoret.....	15
Fastighetsnämnden	17
Idrottsnämnden	19
Kulturnämnden	20
Miljö- och hälsoskydds-nämnden.....	25
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.....	26
Kungsholmens stadsdelsnämnd.....	27
Norrmalms stadsdelsnämnd.....	29
Södermalms stadsdelsnämnd.....	32
Östermalms stadsdelsnämnd	33
Stockholms Stadshus AB	37
Rådet till skydd för Stockholms skönhet.....	38

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 maj 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Saltsjön, Mälaren, sjöar och vattendrag med tillgängliga stränder, kajer och långa sammanhängande strandpromenader är en unik kvalitet för Stockholm. I Stockholms stads *Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm* (dnr KS 2019/483) anges att stadens offentliga rum sjuder av liv och att kajer och vattennära lägen är tillgängliga och attraktiva. I Stockholms stads budget för 2022 anges att berörda nämnder och bolagsstyrelser ska arbeta med att levandegöra stadens kajer och vattennära platser och ta fram en reviderad kajstrategi.

Stadsledningskontoret anser att förslaget till kajstrategi för Stockholms stad har en tydlig bäring på strävan mot en hållbar växande och dynamisk storstad enligt Vision 2040. Som förslaget till kajstrategi redogör för finns det en stor potential att använda innerstadskajerna på ett bättre sätt. Kajstrategin pekar på ett tydligt sätt ut fokusområden och principer för att utveckla stadens kajer.

Stadsledningskontoret ser positivt på att förslaget till kajstrategi har utarbetats i bred samverkan mellan berörda nämnder och bolagsstyrelser och förankrats i både interna och externa referensgrupper. Som nämns i det gemensamma tjänsteutlåtandet från de nämnder och bolag som tagit fram förslaget är en viktig del framåt att fortsätta den nära samverkan i genomförandet av strategin. En central del av genomförandet kommer vara att tillvarata initiativen från privata intressenter som vill delta i utvecklingen av Stockholms kajer.

Stockholms Hamn AB, trafiknämnden och exploateringsnämnden har enligt kajstrategin ett gemensamt ansvar för att tillvarata och stimulera initiativ som kan komma att utveckla stadens kajer och offentliga platser i närheten av stadens vatten. Detta blir en viktig fråga för de genomförandeprojekt som planeras för att möjliggöra, prioritera och samordna konkreta utvecklingsprojekt. Den styrgrupp som inrättats under framtagandet av strategin ska enligt förslaget finnas kvar. Stadsledningskontoret konstaterar att en prioriterad fråga för styrgruppen bör vara att säkerställa samverkan med externa parter och tydliggöra hur initiativ omhändertas. I strategins genomförande berörs i hög grad Stockholm Hamn AB, trafiknämnden, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden. Här kan stadens redan etablerade arbete med servicekedjor stå som modell i arbetet för att effektivt och serviceinriktat möta intresset för etableringar och deltagande i utvecklingen.

Stadsledningskontoret konstaterar att flera nämnder och bolagsstyrelser tar upp viktiga aspekter som ansvarsfrågor, genomförandefrågor, frågor om försörjningsinfrastruktur och miljö- och klimataspekter. Stadsledningskontoret konstaterar att detta blir viktiga frågor att hantera och göra avvägningar kring i kommande genomförandeprojekt.

Vidare konstaterar ett par remissinstanser felaktiga benämningar samt att skrivningar kring markansvaret kan tydliggöras ytterligare. Stadsledningskontoret anser att korrektur kan hanteras av Stockholms Hamn AB i samband med publicering av den tryckta versionen av kajstrategi för Stockholms stad.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att Kajstrategi för Stockholms stad godkänns i enlighet med bilaga 1, att nämnderna ska medverka i genomförandet av kajstrategin, att Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del godkänna, samt ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att godkänna och medverka i genomförandet av kajstrategin samt att Kajstrategi för Stockholms Hamnar (dnr 319-392/2014) upphör att gälla.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 29 mars 2022 följande.

Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Clara Lindblom m.fl. (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Linda Agetoft m.fl. (S), *bilaga 1*.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 18 februari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Kontorets analys

Stockholm Hamnar AB och trafikkontoret har tagit fram en kajstrategi för Stockholm stad tillsammans med stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret och Stockholm Business Region. Kajstrategin innehåller en beskrivning av Stockholms kajer. Fem stycken övergripande principer för kajernas utveckling har tagits fram. Kajstrategin innehåller även en detaljerad beskrivning av nuläge och utvecklingspotential för de största kajstråken i Stockholm. De fem principerna för utveckling är:

- Stärk kajens roll som mångfunktionell vistelseplats genom samverkan
- Vattenrummet som infrastruktur och offentlig miljö ska utvecklas
- Kajerna ska gestaltas med hög kvalitet och vara trygga
- Flexibel användning av kajerna året om ska främjas
- Kajerna ska bidra till hållbar utveckling

Fastighetskontoret har en begränsad påverkan på Stockholms kajer. Ett fåtal av kontorets byggnader ligger vid eller i närheten av kaj. De främsta byggnaderna att nämna i sammanhanget är Stadshuset och kontorslokalerna i kvarteret Glasbruket, båda i närheten av Norr Mälarstrand och Klara Mälarstrand/Tegelbackens kaj.

Vid Klara Mälarstrands västra sida, även kallad Stadshuskajen, nämns bland annat utveckling i form av mer offentlig konst både vinter och sommartid. Fastighetskontoret har i samarbete med stadsledningskontoret och kulturförvaltningen i uppdrag att utveckla Stadshuset med till exempel ljusshower. Ett exempel på detta är Nobel Lights Week, en ljusshow som två år i rad projicerats på Stadshusets fasad i samband med Nobelveckan och som kan ses från Stadshuskajen.

Norr Mälarstrand ansluter till Stadshusträdgården och fotgängare kan utan hinder promenera mellan dessa två platser. Kvarteret Glasbruket har en liten park som för-

visso ligger inne i kvarteret och på andra sidan en bilväg från Norr Mälarstrand men som ändå ligger relativt nära. En utredning av barriäreffekten som bilvägen utgör bör genomföras.

Fastighetskontoret arbetar i nuläget med att planera för en renovering av Glasbruksparken.

Fastighetskontoret har förutom Stadshuset och kvarteret Glasbruket även dessa byggnader på eller i närheten av kajer i staden (som referensbild har använts bilden i kajstrategin på sida 8):

- Restaurang vid Hornsbergsstrand på pir
- Öppen förskola/parklek vid Hornsbergsstrand
- Förråd/varuskjul vid Nybrokajen som används till utbyggnad av nya tunnelbanan (på förvaltningsuppdrag från exploateringskontoret)
- Pumpstation Söder Mälarstrand
- Sjömansskolan/Fördärvet på Långholmen
- Liljeholmsbadet
- Strömsborg
- Triewalds Malmgård på Marieberg 1:29
- Enskede gård under Skanstullsbron (förvaltningsuppdrag)

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 april 2022 följande.

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Idrottsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation anfördes av Hassan Jama m.fl. (V) och Suhur Salahyusuf m.fl. (S), *bilaga 1*.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 11 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Idrottsförvaltningen ser positivt på förslaget till kajstrategi för Stockholms stad. De utvalda fokusområdena och principerna för god planering är högst relevanta för kajernas utveckling. Idrottsförvaltningen delar bedömningen som föredragande nämnder/styrelser gjort gällande att fokusområdena bad, rekreation och motion samt evenemang och urban flanering är starkt bidragande till att uppfylla strategins syfte och bidrar även till målen i stadens idrottspolitiska program. Likaså ger genomgången av utvalda kajers utvecklingsmöjligheter stadens verksamheter en god vägledning. Avsnittet om ungas visioner stärker strategins syfte och bidrar till att arbetet med kajerna lever upp till intentionerna i barnkonventionen. Förvaltningen har identifierat några utvecklingsmöjligheter i kajstrategin, dels av övergripande karaktär och dels av mer specifik karaktär.

Ur ett övergripande perspektiv skulle strategin vinna på att knyta an till några ytterligare program och strategier som kommunfullmäktige antagit. Detta skulle till exempel kunna vara stadens hållbarhetsmål för Agenda 2030, stadens olika program för mänskliga rättigheter, Idrottspolitiskt program för Stockholms stad och Kulturstrategiskt program för Stockholms stad.

Av mer specifik karaktär skulle kajstrategin bli än bättre om tillgänglighetsperspektivet implementerades tydligare i strategin. Perspektivet universell utformning kan till exempel arbetas in under principavsnittet *Stärk kajens roll som mångfunktionell vistelseplats genom samverkan* för att tillgängliggöra kajerna för alla stockholmare och besökare.

Strategin skulle även lyfta ytterligare om fritidsbåtlivet implementerades. I en kommande strategi för fritidsbåtlivet har berörda förvaltningar och bolag identifierat ett behov av fler båtplatser och gästhamnar i staden, något som skulle kunna beröra stadens utveckling av kajerna. Under den intensiva båtsäsongen i juli och början av augusti är det ofta brist på gästplatser i Stockholm. Det finns även behov av enkla bryggplatser med möjlighet att angöra under kortare tid för att exempelvis turistande båt-

ägare ska kunna besöka sevärdheter och restauranger. Det är angeläget att staden utreder om befintliga gästhamnar kan utvecklas ytterligare och om det finns fler platser som är lämpliga som gästhamnsplatser, daghamnar och enklare bryggplatser.

Idrottsförvaltningen ser fram emot att bidra till att realisera kajstrategin. I det fortsatta arbetet ser förvaltningen framför sig att föredragande förvaltningar leder arbetet med att dra upp riktlinjer för processer och samverkansforum där samordningen och ansvarsfördelningen av insatser blir en viktig del.

Avslutningsvis vill idrottsförvaltningen framhålla att förvaltningen gärna bidrar med kunskap, kompetens och idéer till utvecklingen av kajerna genom att möjliggöra för idrott och motion.

Måluppfyllelse

Kajstrategin har möjlighet att bidra till stadens mål om ökad fysisk aktivitet genom att möjliggöra för motion och idrottsevenemang på och vid stadens kajer.

Miljökonsekvenser

Hållbarhetsperspektivet ingår i kajstrategin genom kopplingar till klimathandlingsplanen och miljöprogrammet.

Tillgänglighet

Tillgänglighetsperspektivet kan stärkas ytterligare i kajstrategin enligt de förslag förvaltningen redogör för i tjänsteutlåtandet.

Konsekvenser för barn

Gymnaseungdomar har varit delaktiga i framtagandet av strategin genom ett arbete där de delgett sin syn på hur framtidens kajer kan utformas.

Jämställdhetsanalys

Jämställdhetsperspektivet skulle kunna stärkas i kajstrategin genom att till exempel lyfta fram mäns och kvinnors respektive preferenser för vad en kaj ska innehålla.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 april 2022 följande.

1. Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Torun Boucher m.fl. (V) och Emilia Bjuggren m.fl. (S), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Paulina Sokolow (Fi), *bilaga 1*.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 april 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Kulturförvaltningen har deltagit i den referensgrupp som bildades för framtagandet av kajstrategin. Arbetet har huvudsakligen skett genom workshoppar, sammankallade av trafikkontoret och Stockholms Hamnar. I referensgruppen har kulturförvaltningen representerats av stabschefen samt evenemangsavdelningens avdelningschef och biträdande avdelningschef.

Kajernas kulturmiljövärden

De flesta av de kajer som omnämns i kajstrategin ingår i riksintresset för kulturmiljövärden Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]. Som uttryck för riksintresset framhålls bland annat ”Sjöfarts-, handels- och industristaden. Hamnanläggningar från skilda tider och byggnader som hör ihop med flottan och sjöfarten”, samt stockholmska särdrag som ”fronten mot vattenrummen och Stockholms inlopp, både från Saltsjön och Mälaren. Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång, kontakten med vattnet.”

Kajerna är ofta värdefulla och välbevarade kulturmiljöer som bär delar av Stockholms historia och är av mycket stor betydelse för innerstadens karaktär. Flera av de kajer som omnämns i kajstrategin är därtill parker som bedöms vara särskilt värdefulla ur kulturhistorisk synpunkt och därför inte får förvanskas.

Bebyggelse på och i anslutning till kajerna är även i vissa fall byggnadsminnen eller statliga byggnadsminnen och skyddas genom 3 kap. kulturmiljölagen (KML) respektive förordningen om statliga byggnadsminnen. Exempel på statliga byggnadsminnen som finns inom de områden som pekas ut i kajstrategin är Stockholms slott, hela Riddarholmen samt Skeppsholmen med Kastellholmen vars förvaltare är Statens Fastighetsverk.

Hela kajer eller delar av de kajer som omnämns ingår även i fornlämningen L2015:7789 (RAÄ-nr Stockholm 103:1) och skyddas genom 2 kap. KML. Inom fornlämningen finns flera registrerade fornlämningar invid kajerna. Det är länsstyrelsen som ansvarar för fornlämningar och fornfynd i länet. Den som planerar ett arbete vid en fornlämning ska kontakta länsstyrelsen inför detta.

Förvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen anser att kajstrategi för Stockholms stad är ett gediget och väl grundlagt arbete. Kajstrategin är ett viktigt bidrag i säkerställandet av att Stockholm, i linje med Vision 2040, är en levande och öppen kultur- och evenemangsstad av hög internationell klass. Det är därför mycket förtjänstfullt att kulturperspektiven ges en

framträdande plats i strategin och att kulturinsatsers rika och mångfacetterade potential för kajerna lyfts fram.

Kulturförvaltningen ser också mycket positivt på att det redan i kajstrategins förord lyfts fram att ”Stadens front mot vattnet är av riksintresse för kulturmiljövården och stadens vattenspegel är ett av de viktiga värdena att bevara och vårda”. Det finns alltså goda utgångspunkter för det fortsatta arbetet med stadens kajer i syfte att ta tillvara deras kulturhistoriska värden och deras fina möjligheter för kultur, konst och evenemang.

Kulturförvaltningen anser att framtagandet av kajstrategin har skett på ett bra sätt, inte minst genom de workshops som gjorts internt och externt. De bidrag som ungdomarna lämnat har också gett värdefulla inspel för den fortsatta planeringen. Här finns även bra stöd och vägledning genom stadens styrdokument [Kultur i Ögonhöjd – för, med och av barn och unga – ett program för barn- och ungdomskultur](#). Också arbetet inom [Staden i Ögonhöjd](#) är värt att lyfta fram här, det ger en inriktning för stadens samlade arbete med att lyfta in barnkonventionen i stadsplaneringen.

Kulturförvaltningen anser att kunskapsunderlagen om stadens kajer behöver utvecklas inom ramen för det fortsatta arbetet. Det handlar dels om kulturhistoriska värden och helhetssyn på dessa ofta värdefulla miljöer, inte minst som besöksmål och bärare av viktig Stockholmshistoria. Det handlar också om kajerna som viktiga offentliga rum och platser för konst och kulturverksamheter av många olika slag. Här skulle förslagsvis ett övergripande kulturprogram för vissa kajer kunna tas fram, i syfte att guida och vägleda staden och externa aktörer i den fortsatta utvecklingen av kajerna som viktiga offentliga rum.

Kulturförvaltningen bidrar gärna på lämpliga sätt i genomförandet av strategin. Genom kunskap om kulturmiljöer, konst och kulturliv och förvaltningens proaktiva arbete för kulturetableringar finns goda förutsättningar. Det är angeläget att organisationen för genomförandet av strategin tar höjd för ett utåtriktat och proaktivt arbete för att möta det intresse för etableringar på kort och lång sikt som säkert blir ett resultat av Kajstrategin. Kulturförvaltningen bedömer att det skulle vara en fördel att ingå i organisationen för genomförandet, till exempel genom medverkan i den stadsövergripande styrgruppen och på andra lämpliga sätt.

Särskilda synpunkter per avsnitt i kajstrategin

Bakgrund och syfte

Kulturförvaltningen delar uppfattningen att en nära samverkan är en framgångsfaktor för strategins genomförande och i de nya arbetssätt som skisseras. För att bidra till att ”säkerställa att initiativ och aktiviteter på, i och vid stadens kajer genomförs på ett kvalitativt sätt” (sid. 7). medverkar kulturförvaltningen gärna med antikvariskt expertstöd och kulturstrategiskt.

Kajstrategin och stadens planering

Ett viktigt underlag och verktyg för kajstrategin och genomförandet av denna är stadens kulturhistoriska klassificeringskarta. Denna bör därför läggas till som ett viktigt underlag under rubriken *Kajstrategin och stadens planering* (sidan 9). Bebyggelsen på och i direkt angränsande till sex av de åtta kajer vars utvecklingsmöjligheter beskrivs i kajstrategins bilaga är inventerade och klassificerade i stadens kulturhistoriska klassificeringskarta.

Fokusområden för levande kajer

I kajstrategins fokusområde *Kultur och samskapande* förslås att stadens kajer ”i högre grad präglas av rikt kulturellt utbud”. Detta är mycket positivt och kulturförvaltningen vill betona att förutsättningarna för att skapa och ta del av kultur är avgörande för stadens attraktivitet på samma sätt som kreativa processer och förmågor är avgörande för stadens näringsliv. Kajstrategin synliggör många av dessa positiva effekter av ett starkt och växande kulturliv. Samtidigt får kulturens värde aldrig begränsas efter den nytta den kan göra för andra områden. I stadens kulturstrategiska program uttrycks detta på följande sätt: ”Det kan inte nog betonas att konst och kultur har ett egenvärde och hur stadens insatser därför alltid måste utgå från konstens oberoende. Endast så kan Stockholm fortsätta att växa med kultur.”

Vidare är möjligheter att ta del av och skapa kultur en nyckelfråga för en rättvis och hållbar stad där allas förutsättningar tas tillvara. För att fortsätta nå fler måste kulturlivets infrastruktur därmed utvecklas i takt med staden och med särskilt fokus att nå fler utöver de som redan nås. Kajernas inbjudande karaktär kan här bidra till låga trösklar och attraktiv ingång för fler att ta del av kulturlivet.

Strategin synliggör även hur kajerna har potential att vara plats för samverkan mellan olika aktörer. I Stockholm finns en stor bredd av kulturaktörer och institutioner med olika huvudmän som kan tänkas vara intresserade av att aktivera kajerna med kulturprogram. De kulturella och kreativa näringarna är en viktig faktor i Stockholms utveckling och här finns många goda erfarenheter av samverkan att bygga vidare på.

Principer för en god planering

Kulturförvaltningen anser att det är positivt att fem principer för god planering har tagits fram, men dessa skulle genomgående kunna stärkas med ett tydligare kulturmiljöperspektiv.

Inom principen *Stärk kajens roll som mångfunktionell vistelseplats genom samverkan* är kulturmiljöerna centrala. De berättelser som kajernas kulturhistoria rymmer kan med fördel användas aktivt i utvecklingen av dessa platser. De kvaliteteter som lyfts fram i strategin handlar ofta om stadens värdefulla kulturmiljöer. Det bör därför framgå att planeringen, utöver att ta hänsyn till hur områdena används i dag och vad stockholmarna, besökare och verksamma önskar mer av, även ska ta sin utgångspunkt i kunskap om kulturmiljön. Här kan kunskap om stockholmarnas och stadens besökares uppfattningar om kajerna som kulturmiljö vara en relevant del.

Kulturförvaltningen delar vidare kajstrategins konstaterande under principen *Vattenrummet som infrastruktur och offentlig miljö ska utvecklas* så att viktiga utblickar, siktlinjer och vattenspegel ska respekteras i största möjliga utsträckning.

Det är även positivt att det i kajstrategins kapitel *Principer för en god planering* under rubriken *Kajerna ska gestaltas med hög kvalitet och vara trygga* framgår att "Gestaltningen ska ta tillvara varje kajs historiska värde och identitet och anpassas till miljöernas funktion och användning." Kulturförvaltningen anser att detta är en grundläggande förutsättning för en god planering sett till kajernas kulturhistoriska värden. I genomförandet av strategin blir det viktigt att kulturmiljöutredningar som undersöker och presenterar det kulturhistoriska kunskapsläget tas fram, samt kompletteras med antikvariska konsekvensanalyser inför eventuella förändringar. Kompetens att ta fram eller vara ett stöd inför beställning av sådana kunskapsunderlag finns inom kulturförvaltningen. Stadens byggnadsordning och dess verktyg för stadens gestaltning kan med fördel användas för att ta tillvara kulturhistoriska värden och skapa nya arkitektoniska värden vid kajerna.

Som helhet kommer stadens förmåga att ta tillvara de värden som Stockholms kulturmiljöer rymmer och skapa historiskt intressanta rum att bli en framgångsfaktor för strategin. Här är också aktiveringen av kajerna genom kulturprogram, evenemang och upplevelser viktiga trygghetsskapande verksamheter som ger folkliv och identitet.

Genomförande

Stadens arbete med servicekedjor kan med fördel användas i kajstrategins genomförande. Det är bra att kajstrategin innehåller fakta om upplåtelse och tillstånd, men processerna kan förenklas i linje med näringslivspolicyns principer för att göra det tydligt och enkelt för externa aktörer att navigera mellan olika förvaltningars och bolags uppdrag. Här är stadens strategi för nattklubbar och livescener ett bra exempel.

Bilaga: Lokala utvecklingsmöjligheter

Kulturförvaltningen ser positivt på att kajernas historiska betydelse samt det flytande kulturarvet i form av kulturhistoriskt värdefulla fartyg (i kajstrategin kallat kulturfartyg) lyfts fram, bland annat i nulägesbeskrivningen för Klara Mälarstrand/Tegelbackens kaj. Det flytande kulturarvet skulle kunna nämnas på fler ställen i kajstrategin och kopplas till ytterligare kajer än Klara Mälarstrand då dessa har en betydelse för stadsbilden och för att kunna avläsa och uppleva kajerna som kulturmiljö.

Kulturförvaltningen föreslår att nulägesbeskrivningarna för de valda åtta kajerna kompletteras så att värdefulla byggnader och kulturmiljöer lyfts fram på ett tydligare sätt. Stadshuset, Centralstation, Gamla stan och kungliga slottet finns med som exempel, men då som målpunkter och utan en beskrivning av deras betydelse som kulturmiljöer.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 april 2022 följande.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation anfördes av Rose-Marie Rooth m.fl. (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Emilia Bjuggren m.fl. (S), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 april 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljöförvaltningen har tagit del av kajstrategin för Stockholms stad och håller med om att kajerna bidrar mycket till stadens karaktär och härliga atmosfär. Det är en miljö i anslutning till vatten som har stor potential att vara ett attraktivt, och för Stockholm positivt utmärkande, område för människor att vistas inom.

Syftet med kajstrategin är att skapa förutsättningar för att utveckla stadens kajer till mer levande mötesplatser, tillgängliga för folkliv, restauranger och caféer. Miljöförvaltningen har inget att erinra mot detta.

Strategin är tydlig och bra, t.ex. är de vägledningar som finns kopplat till de olika fokusområdena tydliga och konkreta. Även genomförandebeskrivningarna är upprättade på ett tydligt sätt, liksom bilagan där utvecklingspotentialen beskrivs för olika kajer.

Som en av principerna för en god planering anges att kajerna ska bidra till en hållbar utveckling. Miljöförvaltningen anser att en viktig aspekt innan man omsätter strategin i konkreta planer är först klargöra vilka förutsättningar som krävs för att kajerna ska kunna bidra till en hållbar utveckling och stadens miljömål. Särskilt eftersom de båda fokusområdena kan innebära vissa målkonflikter.

Man nämner till exempel överflyttning av gods- och persontransporter från väg till vatten för att minska trängselproblematiken och öka tillgängligheten i transportsystemet. Att minska andelen godstransporter på bil in till city skulle innebära stora miljöförbättringar med minskat buller och luftföroreningar både i city men även runt de vägar där vägtrafiken avlastas. Strategin måste då även ta hänsyn till hur gods ska hantearas (lastning, lossning, upplägg) inom kajerna. Någon form av tillfartsvägar bör finnas, inte enbart för gående och cyklister. Detta kan vara en målkonflikt mot strategins önskemål i övrigt att om att göra kajområdena tillgängliga och trevliga.

I rapporten Hållbar insjöfart i Sverige som togs fram av VTI (Statens väg- och transportforskningsinstitut), utgivningsår 2021 anges att avsaknaden av hamnlägen i Stockholm är en brist för att utöka insjöfarten på Mälaren, men också i Saltsjön. Om målsättningen är att de inre vattenvägarna skall användas i större utsträckning till gods och persontrafik i en växande stad, så bör man avsätta större ytor till hamn eller kajplatser där man enkelt kan växla gods eller trafikslag.

Sjötrafiken befinner sig i en omställningsprocess för att öka andelen förnybar energi i driften. Planen är att den kommunala sjötrafikens fartyg ska nyttja 100 % förnybar energi till år 2030. Bryggor/kajer måste därmed underlätta och möjliggöra infrastruktur för eventuell framtida el- eller biogasdrift.

Vid de kajområden där det finns bostäder i närheten bör man dock vara uppmärksam på att även båtar kan orsaka störningar i form av buller och luftföroreningar.

Ytterligare en aspekt som bör tas i beaktning är omhändertagande av avfall inom kajområdena, t.ex. i form av flytande återvinningscentraler. Det gäller så väl avfall från tillfälliga besökare (flanörer och gästbåtar) som restaurangbåtar och övriga verksamheter, samt hamnar för fritidsbåtar. Gångstråk- och caféstråk bör utformas så att skräp inte blåser ner i vattnet och papperskorgar ska finnas tillgängliga så att människor inte frestas att slänga skräp i vattnet.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 april 2022 följande.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och översänder det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Maria Ljuslin m.fl. (V), *bilaga 1*.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till idén om att nyttja stadens kajer. Att satsa på kultur, mat/dryck, motion och transport anser förvaltningen vara lämpliga prioriteringar när det gäller arbetet med mer attraktiva kajer.

Förslaget om att röja sly och vegetation vid Liljeholmshamnen bör vägas mot stadens arbete kring biologisk mångfald där vegetationsytor vid vattenkanten är synnerligen viktiga att bevara.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 april 2022 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande lämnades av Mårten Risdal m.fl. (S) och Marie-Louise Siverstrand m.fl. (V), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar framtagen kajstrategi. Innehållet i strategin är relevant och angeläget då kajerna har en stor utvecklingspotential i Stockholm.

Förvaltningen anser att kajstrategin på ett tydligare sätt borde visa hur den hänger samman med övriga styrdokument och strategier för staden. Under rubriken "Kajstrategin och stadens planering" anges ett antal styrdokument men ger inte en heltäckande bild. Längre fram i dokumentet nämns fler styrdokument såsom idrottsförvaltningens kommande strategi för båtliv, klimathandlingsplanen och miljöprogrammet. Förvaltningen önskar att handlingsplanen för bad som är nyligen framtagen och ute på remiss kopplas mot kajstrategin i och med att utökade badmöjligheter föreslås längs med stadens kajer. Vidare bör strategin beröra kajernas funktion för skyfallshantering då kajerna precis som övriga ytor i staden har en roll i att avlasta system och fördröja flöden vid stora nederbörds mängder med hänvisning till handlingsplanen för klimatanpassning.

Vid tillskapandet av bad längs kajerna är det angeläget att se över vilken förvaltning eller vilket bolag som skulle vara ansvarig för att sköta kaj-baden. Bastu nämns också under fokusområdet "Bad, rekreation och motion". Ett klargörande kring hur stadens förvaltningar och bolag ska arbeta med frågan vore bra. Urban flanering anser förvaltningen är ett udda uttryck som kan vara svårbegripligt. Det kan förslagsvis bytas ut till promenader vid vattnet eller liknande. Trygghetsaspekter tas upp i form av städning och belysning. Den direkta risken att falla i vattnet och behov av räddningsutrustning kopplat till folkliv på kajer bör på något sätt nämnas. Under fokusområdet "Konst och samskapande" tas Corona-pandemin upp. Styckets koppling till rubriken upplevs som svag och kan bättre passa in under en mer allmän rubrik. Det öppna rummet och den fria sikten är signifikativt för kajerna. Det behöver framgå i strategin att element som skapar en motsatt effekt bör adderas med eftertanke som t.ex. att placera ut träd på kajerna.

Förvaltningen önskar att kajstrategin ger riktlinjer i motsättningen av att ha anläggningar ute på vattnet som t.ex. flytande padelpråmar i förhållande till att stadens vat-

tenfront är ett riksintresse och att stadens vattenspegel är ett av de viktiga värdena att bevara och vårda som man skriver i kajstrategins förord. Förvaltningen anser att de verksamheter som förläggs ute på vattnet företrädevis ska syfta till att ge människor ökad vattenkontakt med t.ex. solbad och serveringar. Att förlägga anläggningar på vattnet för aktiviteter som annars är för utrymmeskrävande på land där vattenkontakten inte är det primära, bör ha lägre prioritet och kan företrädevis rymmas som temporära lösningar under byggtid i exploateringsprojekt såsom t.ex. bollplanen i Hagastaden.

Förvaltningen önskar ett förtydligande kring vilka förvaltningar som ska ansvara för att omsätta kajstrategin i konkreta planer och samverkansprojekt samt inom vilken tidshorisont arbetet ska ske.

Kajstrategin föreslås vara ett stadsövergripande styrdokument som genomförs inom ramen för berörda nämnders och bolagsstyrelsers ordinarie verksamhet och budget. Här vill förvaltningen betona att om skötsel och tillsyn av bad utmed kajerna hamnar på stadsdelsnämndens ansvar innebär det ekonomiska konsekvenser.

Förvaltningen uppskattar ansatsen till tydlig ansvarsfördelning vad gäller ägande och upplåtelse vilket är en förutsättning för en god implementering av strategin. En rättelse kring stadsdelsnämndens ansvar behövs med komplettering att stadsdelsnämnden förutom drift och underhåll för parkmark även sköter gatugröna ytor. Vidare ansvarar stadsdelsnämnden också för investeringar på parkmark.

Förvaltningen anser att det är viktigt att ha realistiska förväntningar kring hur olika kajer kan utvecklas. Det är därför positivt att strategin tydliggör att kajerna har olika geografiska och tekniska förutsättningar, värden och stadslivskvaliteter. Att de ska vara multifunktionella och tillgängliga för att erbjuda många möjligheter till varierande användningsområden för stockholmare, verksamma och besökare.

Förvaltningen anser att i önskan om att skapa multifunktionella kajer måste respektive kajs huvudfokus definieras för att tydliggöra hur prioriteringar bör göras. Att profilera kajerna utifrån fokusområdena som lyfts i strategin som tex evenemang, transporter och bad är enligt förvaltningen avgörande för att tydliggöra kajens roll. På samma sätt behövs ett övervägande där vi redan idag ser att effekter av ett ökat folkliv skapar konflikter mellan intressen och klagomål från boende intill.

Bilagan med lokala utvecklingsmöjligheter för åtta kajområden ska enligt strategin ses som visioner och inspiration där kompletterande och fördjupade utredningar kommer krävas. Förvaltningen anser likväl att några specifika åtgärdsförslag är alltför detaljerade så som fontäner, uppvärmda sittplatser och väderskydd. Det finns risk att dessa förslag kommer att ses som konkreta åtgärder vilket vore olyckligt innan åtgärderna har visat sig genomförbara och förankrats inom ansvarig nämnd.

Kungsholmen - Norr Mälarstrand

Flygfotot visar inte hela området då Ragnar Östbergs plan inte finns med i bild.

Vad som omfattas av kajstrategin blir otydligt då det i texten står: Huvudstråket mellan Stadshuset och Rålambshovsparken... Här bör det istället stå: Huvudstråket

mellan Stadshuset och Holger Bloms plats... Avsnittet mellan Holger Bloms plats och Rålambshovsparken är parkmark och omfattas inte av kajstrategin.

Motsättningen i att ha flytande padelpråmar i förhållande till att stadens front mot vattnet är ett riksintresse och att stadens vattenspiegel är ett av de viktiga värdena att bevara och vårda som man skriver i kajstrategins förord problematiseras inte i strategin.

Kungsholmen - Hornsbergs strand

Detta populära stråk kan ses som en förebild för många kajer men också något som man vid utveckling av andra kajer kan lära ifrån.

Hornsbergs strand är del av Kungsholmens stadsförvaltnings särskilda arbete med platssamverkan, som sker tillsammans med bland annat polis, trafikkontoret, aktörer och boende i området. Vid en fortsatt utveckling av området är det angeläget att trygghets- och säkerhetsfrågan lyfts och att en nära dialog med berörda instanser sker.

Förvaltningen har sett att det här lätt uppstår konflikter mellan olika målgruppers behov och intressen. Det handlar bland annat om att boende intill påverkas av stök och har synpunkter. Vattenskotrar i konflikt med badande. Många gör anspråk på ytorna och det är svårt att få plats med det som föreslås.

Det bör förtydligas att aktivering med evenemang behöver anpassas och ta hänsyn till närboende.

Strategin behöver i text tydliggöra vilken sträcka som är kaj och se över avsnittets namngivningar. Parken heter t.ex. Kristinebergs strandpark. Det behöver också tydliggöras att den offentliga badplatsen ligger nedanför Kristinebergs strandpark, nu står det felaktigt att Hornsbergs strand är en populär badplats.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 april 2022 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Karin Norman (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Magnus Waller (S), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar framtagna kajstrategier. Innehållet i strategin är relevant och angeläget då kajerna har en stor utvecklingspotential i Stockholm.

Förvaltningen anser att kajstrategin på ett tydligare sätt borde visa hur den hänger samman med övriga styrdokument och strategier för staden. Under rubriken "Kajstrategin och stadens planering" anges ett antal styrdokument men ger inte en heltäckande bild. Längre fram i dokumentet nämns fler styrdokument såsom idrottsförvaltningens kommande strategi för båtliv, klimathandlingsplanen och miljöprogrammet. Förvaltningen önskar att handlingsplanen för bad som är nyligen framtagna och ute på remiss kopplas mot kajstrategin i och med att utökade badmöjligheter föreslås längs med stadens kajer. Vidare bör strategin beröra kajernas funktion för skyfallshantering då kajerna precis som övriga ytor i staden har en roll i att avlasta system och fördröja flöden vid stora nederbörds mängder med hänvisning till handlingsplanen för klimatanpassning.

Vid tillskapandet av bad längs kajerna är det angeläget att se över vilken förvaltning eller vilket bolag som skulle vara ansvarig för att sköta kaj-baden. Bastu nämns också under fokusområdet "Bad, rekreation och motion". Ett klargörande kring hur stadens förvaltningar och bolag ska arbeta med frågan vore bra.

Urban flanering anser förvaltningen är ett udda uttryck som kan vara svårbegripligt. Det kan förslagsvis bytas ut till promenader vid vattnet eller liknande.

Trygghetsaspekter tas upp i form av städning och belysning. Den direkta risken att falla i vattnet och behov av räddningsutrustning kopplat till folkliv på kajer bör på något sätt nämnas.

Under fokusområdet "Konst och samskapande" tas Corona-pandemin upp. Styckets koppling till rubriken upplevs som svag och kan bättre passa in under en mer allmän rubrik.

Det öppna rummet och den fria sikten är signifikativt för kajerna. Det behöver framgå i strategin att element som skapar en motsatt effekt bör adderas med eftertanke som t.ex. att placera ut träd på kajerna.

Förvaltningen önskar att kajstrategin ger riktlinjer i motsättningen av att ha anläggningar ute på vattnet som t.ex. flytande padelpråmar i förhållande till att stadens vattenfront är ett riksintresse och att stadens vattenspegel är ett av de viktiga värdena att bevara och vårda som man skriver i kajstrategins förord. Förvaltningen anser att de verksamheter som förläggs ute på vattnet företrädesvis ska syfta till att ge människor ökad vattenkontakt med t.ex. solbad och serveringar. Att förlägga anläggningar på vattnet för aktiviteter som annars är för utrymmeskrävande på land där vattenkontakten inte är det primära, bör ha lägre prioritet och kan företrädesvis rymmas som temporära lösningar under byggtid i exploateringsprojekt såsom t.ex. bollplanen i Hagastaden.

Förvaltningen önskar ett förtydligande kring vilka förvaltningar som ska ansvara för att omsätta kajstrategin i konkreta planer och samverkansprojekt samt inom vilken tidshorisont arbetet ska ske.

Kajstrategin föreslås vara ett stadsövergripande styrdokument som

genomförs inom ramen för berörda nämnders och bolagsstyrelsers ordinarie verksamhet och budget. Här vill förvaltningen betona att om skötsel och tillsyn av bad utmed kajerna hamnar på stadsdelsnämndens ansvar innebär det ekonomiska konsekvenser.

Förvaltningen uppskattar ansatsen till tydlig ansvarsfördelning vad gäller ägande och upplåtelse vilket är en förutsättning för en god implementering av strategin. En rättelse kring stadsdelsnämndens ansvar behövs med komplettering att stadsdelsnämnden förutom drift och underhåll för parkmark även sköter gatugröna ytor. Vidare ansvarar stadsdelsnämnden också för investeringar på parkmark.

Förvaltningen anser att det är viktigt att ha realistiska förväntningar kring hur olika kajer kan utvecklas. Det är därför positivt att strategin tydliggör att kajerna har olika geografiska och tekniska förutsättningar, värden och stadslivskvaliteter. Att de ska vara multifunktionella och tillgängliga för att erbjuda många möjligheter till varierande användningsområden för stockholmarna, verksamma och besökare.

Förvaltningen anser att i önskan om att skapa multifunktionella kajer måste respektive kajs huvudfokus definieras för att tydliggöra hur prioriteringar bör göras. Att profilera kajerna utifrån fokusområdena som lyfts i strategin som tex evenemang, transporter och bad är enligt förvaltningen avgörande för att tydliggöra kajens roll. På samma sätt behövs ett övervägande där vi redan idag ser att effekter av ett ökat folkliv skapar konflikter mellan intressen och klagomål från boende intill.

Bilagan med lokala utvecklingsmöjligheter för åtta kajområden ska enligt strategin ses som visioner och inspiration där kompletterande och fördjupade utredningar kommer krävas. Förvaltningen anser likväl att några specifika åtgärdsförslag är alltför detaljerade så som fontäner, uppvärmda sittplatser och väderskydd. Det finns risk att dessa förslag kommer att ses som konkreta åtgärder vilket vore olyckligt innan åtgärderna har visat sig genomförbara och förankrats inom ansvarig nämnd.

Norrmalm - Klara Mälarstrand/Tegelbackens kaj

Flygfotot visar inte hela Tegelbackens kaj utan har fokus på Stadshuset. Trafikkontorets pågående projekt att omvandla de trafikdominerade ytorna utanför Centralpalatset och Rödbotorg till torg kommer påverka området och bör nämnas.

Ett förtydligande behövs om att Blekholmsterrassen avser parken och inte gatan med samma namn. Klara sjö heter kanalen här. Karlbergskanalen ligger längre upp, efter Barnhusviken.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 april 2022 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Särskilt uttalande lämnades av Anders Göransson, Britten Lagerkvist Tranströmer och Jörgen Gyllenblad, samtliga (S), samt Frida Nehrfor Hultén (V) och Charlotte Lilja Pittuco (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande lämnades av Antonia Simon (Fi), Cassandra Solback (S) och Elis Wibacke (V), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget till kajstrategi för Stockholms stad är ett mycket väl genomarbetat dokument som beskriver kajernas nuvarande funktioner och hur de kan utvecklas till mer levande mötesplatser samtidigt som de uppfyller sjöfartens behov.

Förvaltningen bedömer att förslagets fokusområden som syftar till att levandegöra stadens kajer och vattenrum samt principerna kring kajernas framtida utveckling är relevanta för att uppnå strategins syfte som är att stadens kajer ska levandegöras.

Beträffande en av de principer kring kajernas framtida utveckling som anges i förslaget, ”*Vattenrummet som infrastruktur och offentlig miljö ska utvecklas*”, är det enligt förvaltningen viktigt att innerstadens vattenspeglar bevaras i största möjliga utsträckning då de ingår i riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården.

Förvaltningen uppskattar förslaget att ett särskilt genomförandeprojekt inrättas för att samordna de konkreta utvecklingsprojekten vilket borgar för att strategins visioner kan realiseras på ett effektivt sätt.

Nedan lämnar förvaltningen synpunkter på de utvecklingsmöjligheter som anges för de kajer som ligger inom Södermalms stadsdelsområde.

Skeppsbron

Beträffande de utvecklingsmöjligheter som anges för Skeppsbron anser förvaltningen att det är viktigt att hänsyn tas till de höga kulturvärden som finns vid kajen vid val av evenemang och installationer. Det pågående arbetet från trafikkontorets sida att undersöka möjligheten till att minska eller ersätta parkeringsytorna på kajen ser förvalt-

ningen som intressant då det eventuellt skulle innebära större ytor för vistelse på denna centralt placerade plats i staden.

Då det enligt förvaltningen finns ett behov av en hundrastgård i Gamla stan önskar förvaltningen att möjligheten att inrätta en sådan vid Skeppsbron utreds i kommande projekt.

Norra Hammarbyhamnen

I strategin anges att Mandelparken samt Anna Lindhs park och andra öppna ytor som ligger i anslutning till kajen om möjligt bör utvecklas med syftet att skapa flexibilitet och underlätta för bland annat temporära evenemang, konst, scener, marknader, sittplatser, utomhusbio och flexibla paviljonger. I Parkplan Södermalm anges bland annat att de flexibla gräsytona i Mandelparken och Anna Lindhs park ska bevaras vilket förvaltningen anser vara viktigt att ha med sig i genomförandet av eventuella förändringar i dessa parker.

Förvaltningen instämmer i strategins bedömning att inriktningen för Norra Hammarbyhamnens utveckling bör vara att ta vara på kajens popularitet som rekreationsstråk genom att i samverkan fortsätta att utveckla motions- och promenadstråket utmed vattnet. Inriktningen ligger även i linje med stadsdelsnämndens tidigare beslut kring ett medborgarförslag gällande att tillföra ett utegym i området.

I strategin anges att området mellan Norra Hammarbyhamnen och Masthamnen bör kompletteras med ett tydligt, tryggt och tillgänglighetsanpassat gångstråk. Förvaltningen anser att detta skulle vara värdefullt då det skulle möjliggöra vattennära promenad runt hela Södermalm.

Söder Mälarstrand

Förvaltningen anser att strategins förslag att på olika sätt aktivera Söder Mälarstrand är positivt då kajen till stora delar saknar stadsliv.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 april 2022 följande.

Östermalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som sitt yttrande till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av Andréa Hedin m.fl. (M), Christina Messick m.fl. (L), Vivianne Gunnarsson m.fl. (MP) och Louise Gellin m.fl. (C), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Birgit Marklund Beijer m.fl. (S), *bilaga 1*.
Särskilt uttalande gjordes av Jaime Barrios m.fl. (V), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till att strategin tas fram och välkomnar syftet att skapa mer levande och tillgängliga mötesplatser som samtidigt nyttjar Stockholms vattenlägen. Förvaltningen anser att det är angeläget och bra att lyfta kajernas utvecklingspotential och ge medborgarna en förbättrad vattenkontakt i Stockholm. Förvaltningen önskar några förtydliganden enligt synpunkter nedan.

Övriga styrdokument

Förvaltningen anser att kajstrategin på ett tydligare sätt borde visa hur den hänger samman med övriga styrdokument och strategier för staden. Under rubriken "Kajstrategin och stadens planering" anges ett antal styrdokument men ger inte en heltäckande bild. Längre fram i dokumentet nämns fler styrdokument såsom idrottsförvaltningens kommande strategi för båtliv, klimathandlingsplanen och miljöprogrammet. Förvaltningen önskar att handlingsplanen för bad som är under framtagande kopplas mot kajstrategin i och med att utökade badmöjligheter föreslås längs med stadens kajer. Vidare bör strategin beröra kajernas funktion för skyfallshantering då kajerna precis som övriga ytor i staden har en roll i att avlasta system och fördröja flöden vid stora nederbördsmängder med hänvisning till handlingsplanen för klimatanpassning.

Ansvar

Förvaltningen uppskattar ansatsen till tydlig ansvarsfördelning vad gäller ägande och upplåtelse vilket är en förutsättning för en god implementering av strategin. En rättelse kring stadsdelsnämndens ansvar behövs med komplettering att stadsdelsnämnden förutom drift och underhåll för parkmark även sköter gatugröna ytor. Vidare ansvarar stadsdelsnämnden också för investeringar på parkmark.

Förvaltningen önskar ett förtydligande kring vilka förvaltningar som ska ansvara för att omsätta kajstrategin i konkreta planer och samverkansprojekt samt inom vilken tidshorisont arbetet ska ske.

Vid tillskapandet av bad längs kajerna är det angeläget att se över vilken förvaltning eller vilket bolag som skulle vara ansvarig för att sköta kaj-baden. Bastu nämns också under fokusområdet ”Bad, rekreation och motion”. Ett klagande kring hur stadens förvaltningar och bolag ska arbeta med frågan vore bra.

Finansiering

Kajstrategin föreslås vara ett stadsövergripande styrdokument som genomförs inom ramen för berörda nämnders och bolagsstyrelsers ordinarie verksamhet och budget. Här vill förvaltningen betona att om skötsel och tillsyn av bad utmed kajerna hamnar på stadsdelsnämndens ansvar innebär det ekonomiska konsekvenser.

Trygghet

Att levandegöra kajerna genom att befolka dem med aktiviteter och ge en ökad närhet till vattnet ger stadslivet en extra kvalitet samtidigt som tryggheten förbättras. Trygghetsaspekter tas upp i form av städning och belysning. Den direkta risken att falla i vattnet och behov av räddningsutrustning kopplat till folkliv på kajer bör på något sätt nämnas.

Stadens öppna vattenrum

Det öppna rummet och den fria sikten är signifikativt för kajerna. Det behöver framgå i strategin att element som skapar en motsatt effekt bör adderas med eftertanke som t.ex. att placera ut träd på kajerna.

Förvaltningen önskar att kajstrategin ger riktlinjer i motsättningen av att ha anläggningar ute på vattnet som t.ex. flytande padelpråmar i förhållande till att stadens vattenfront är ett riksintresse och att stadens vattenspegel är ett av de viktiga värdena att bevara och vårda som man skriver i kajstrategins förord. Förvaltningen anser att de verksamheter som förläggs ute på vattnet företrädesvis ska syfta till att ge människor ökad vattenkontakt med t.ex. solbad och serveringar.

Att förlägga anläggningar på vattnet för aktiviteter som annars är för utrymmeskrävande på land där vattenkontakten inte är det primära, bör ha lägre prioritet och kan företrädesvis rymmas som temporära lösningar under byggtid i exploateringsprojekt såsom t.ex. bollplanen i Hagastaden.

Tillgänglighet och multifunktionalitet

Det är positivt att strategin tydliggör att kajerna har olika geografiska och tekniska förutsättningar, värden och stadslivskvaliteter. Att de ska vara multifunktionella och tillgängliga för att erbjuda många möjligheter till varierande användningsområden för stockholmare, verksamma och besökare.

Förvaltningen anser att i önskan om att skapa multifunktionella kajer måste respektive kajs huvudfokus definieras för att tydliggöra hur prioriteringar bör göras. Att profilera kajerna utifrån fokusområdena som lyfts i strategin som tex evenemang, transporter och bad är enligt förvaltningen avgörande för att tydliggöra kajens roll. På

samma sätt behövs ett övervägande där vi redan idag ser att effekter av ett ökat folkliv skapar konflikter mellan intressen och klagomål från boende intill.

Övriga synpunkter

Under fokusområdet ”Konst och samskapande” tas Corona- pandemin upp. Styckets koppling till rubriken upplevs som svag och kan bättre passa in under en mer allmän rubrik.

Urban flanering anser förvaltningen är ett udda uttryck som kan vara svårbegripligt. Det kan förslagsvis bytas ut till promenader vid vattnet eller liknande. Lokala utvecklingsmöjligheter. Bilagan med lokala utvecklingsmöjligheter för åtta kajområden ska enligt strategin ses som visioner och inspiration där kompletterande och fördjupade utredningar kommer krävas. Förvaltningen anser likväl att några specifika åtgärdsförslag är alltför detaljerade så som fontäner, uppvärmda sittplatser och väderskydd. Det finns risk att dessa förslag kommer att ses som konkreta åtgärder vilket vore olyckligt innan åtgärderna har visat sig genomförbara och förankrats inom ansvarig nämnd.

Östermalm - Strandvägen

Förslaget att levandegöra Strandvägens kaj under vinterhalvåret är positivt enligt förvaltningen genom att det kan bidra till en ökad trygghet då en trygghetsproblematik finns på platsen. En mer flexibel användning av kajen genom att t.ex. frigöra kajen från parkeringsytor sommartid kan också vara välgörande för kajens folkliv.

Förvaltningen anser att en översyn behöver göras kring vilka verksamheter som har tillstånd att ligga utmed vattnet. Det är angeläget att verksamheterna skapar mer värde åt platsen och bidrar till en stärkt trygghet.

Motsättningen i att ha flytande padelpråmar i förhållande till att stadens front mot vattnet är ett riksintresse och att stadens vattenspegel är ett av de viktiga värdena att bevara och vårda som man skriver i kajstrategins förord problematiseras inte i strategin.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 28 april 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Ärendet

Detta förslag till kajstrategi är en reviderad version av den strategi som kommunfullmäktige antog i juni 2015. I detta reviderade förslag har fokus legat på att öka möjligheterna till folkliv utmed kajerna, med syfte att skapa förutsättningar att utveckla stadens kajer till mer levande mötesplatser, tillgängliga för folkliv, restauranger och caféer. Sjöfartens behov ska också tillgodoses. Kajstrategin föreslås utgöra ett stadsövergripande styrdokument som efter beslut i kommunfullmäktige ska genomföras inom ramen för nämnders och bolagsstyrelsers ordinarie verksamhet. Arbetet med att ta fram detta förslag har bedrivits i nära samverkan mellan exploateringskontoret, Stockholms Business Region, stadsbyggnadskontoret, Stockholms Hamnar och trafikkontoret. SVOA har inte varit del av arbetsgruppen.

Kommunstyrelsen har remitterat Kajstrategi för Stockholms stad till bl. a. Stockholms Stadshus AB, som i sin tur remitterat vidare till dotterbolagen S:t Erik Markutveckling AB, Stockholm Parkering och Stockholm Vatten och Avfall AB.

Underremisser

S:t Erik Markutvecklings remissvar har i huvudsak följande lydelse.

Ur ett medborgar- och näringslivsperspektiv är ett stadsövergripande grepp tacksamt. Ska det bli verklighet är det dock viktigt att arbetsformer och organisation kring samverkan och styrning sanktioneras tydligt. Finansiering genom ordinarie anslag riskerar urholka incitamenten kring projektet.

Strategin är generellt hållen men andas en tydlig viljeinriktning om att kajerna kan utnyttjas mer. De som idag bedriver verksamheter kring kajerna och näringslivet nämns emellertid bara ett fåtal gånger. Det är viktigt att i strategin utlovade konkreta utvecklingsplaner och samverkansprojekt fullföljs med tillräcklig fördjupning längs utpekade delsträckor. Plats för plats.

Stockholm Parkerings remissvar har i huvudsak följande lydelse.

Om antalet parkeringsplatser minskar, bör besöksparkering prioriteras bland de platser som är kvar för att gynna det lokala näringslivet.

Då remissförslaget anser att parkerade bilar kan vara en barriäreffekt som inte anses främja attraktivitet och tillgänglighet till kajerna, vill bolaget poängtera att andra barriärer inte bör ersätta borttagen parkeringsyta.

I kajstrategin föreslås att vissa kajer ska utformas så att de har möjlighet att ändras över dygnet, veckan eller året och att kajsträckor ska reserveras för både tillfällig och permanent aktivering. Bolaget anser att ett möjligt alternativ skulle kunna vara att an-

ordna sommarkajer, men bolaget vill framföra att det ändå bör finnas tillgänglig parkering övriga tider på dygnet, för att underlätta för stadens näringsliv och för de boende i området.

Bolaget vill därutöver framföra att om befintliga parkeringsplatser skulle försvinna helt från kajerna, är det viktigt att staden tar fram alternativa parkeringsplatser då de fyller ett stort behov idag.

Stockholm Vatten och Avfall AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse.

Detta förslag till strategi saknar tekniska aspekter kopplade till kommunala verksamheter. SVOA anser att tillgången till vatten och avlopp behöver säkerställas i utvecklingen av stadens kajer. Detta gäller såväl för besökare som för båtar och verksamheter.

Inom ramen för de lokala åtgärdsprogrammen för vatten behövs åtgärder som leder till minskade utsläpp av oönskade ämnen från dagvatten till recipienten, för att uppnå god vattenstatus. Möjligheten till installation av tekniska lösningar och ytor för rening av dagvatten behöver därför ses över och eventuellt reserveras då vattennära områden utvecklas. SVOA anser att detta också bör nämnas i denna strategi.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Rådet till skydd för Stockholms skönhets yttrande daterat den 25 april 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Skönhetsrådet har fått Kajstrategi för Stockholms stad att yttra sig över. Strategin har tagits fram av Stockholms hamnar i samarbete med bl.a. trafikkontoret, stadsbyggnadskontoret och kulturförvaltningen. Huvudsyftet med strategin är att aktivera stadens kajer och att mer yta än idag ska användas för serveringar, folkliv och konstinstallationer.

Skönhetsrådet välkomnar att en ny kajstrategi tagits fram och finner ansatsen att använda kajerna i högre utsträckning god. Rådet anser dock att det finns en risk att strategin för ensidigt fokuserar på nöjesupplevelser och inte tillräckligt värnar kajerna utifrån deras egentliga användningsområden. Ett av sjöstaden Stockholms mest unika kännetecken är de stora vattenspeglarna som är lättillgängliga från stora delar av staden. Att fortsatt hålla dessa ytor öppna bör vara strategins övergripande idé. Därför anser rådet att verksamheter som utnyttjar vattenytorna, t.ex. pontoner, konstinstallationer eller reklambåtar, ska undvikas eller helt utgå.

Kajerna bör befrias från störande element som t.ex. parkeringsplatser och i första hand ses som rum för vattenkontakt för flanerande stadsbor, för sjöfart och kollektivtrafik på vatten. Först i andra hand bör kajerna upplåtas till uteserveringar och andra aktiviteter.

Skönhetsrådet saknar de kulturhistoriska och antikvariska perspektiven på stadens kajer i materialet. I kommande bearbetningar bör Stadsmuseet bidra med ett sådant synsätt för att berika strategins analys med historisk förståelse av kajernas funktion. Rådet hade också önskat ett biologiskt resonemang om vattenlivet vid kajerna respektive stadens naturstränder. För en bättre biologiska mångfald i Mälaren och Saltsjön bör nya eventuella kajer och bryggor anläggas med stor återhållsamhet.

Avslutningsvis finner rådet det positivt att strategins brutits ned i lokala utvecklingsmöjligheter. Här önskar rådet att delen om Skeppsbron utvecklas till att också beröra Strömbron. Rådet har flera gånger tidigare, senast 2019, argumenterat för att det mycket vanprydande broprovisoriet från 1946 bör avlägsnas. Som en del av strategin skulle förslaget att utlysa en tävling om en ny gång- och cykelbro i Strömbrons läge kunna utgöra ett huvudnummer för Slottsomgivningens framtida utveckling.

Reservationer m.m.

Stockholms Hamn AB

Särskilt uttalande gjordes av Ulla Sjöbergh och Pontus Piazzolla, båda (S) och av Roma Kelete och Ronny Öberg, båda (V) enligt följande.

Strategin ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer värdefulla för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet. Kajerna för den kommersiella trafiken omfattas dock inte av strategin vilket är en svaghet.

I synnerhet avsaknaden av analyser och beskrivningar av de intressekonflikter som

finns mellan viktig kommersiell sjöfart å ena sidan och allmänhetens intresse av att det finns god tillgänglighet till stadens kajer, å den andra sidan. Det hade därför varit bra ifall sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken/skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential, samt behov av tillgänglighet till kajsträckor, ha diskuterats mer utförligt i dokumentet.

Region Stockholm har ansvaret för utförandet av denna verksamhet. Trots det lyser regionen med sin frånvaro med sina planer för att utveckla eller i sämsta fall avveckla lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbetet som nu pågår i Region Stockholm om att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att målen om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Trafiknämnden

Reservation anfördes av Rickard Warlenius (V) enligt följande.

Vice ordföranden Rikard Warlenius m.fl. (V) föreslår att nämnden beslutar att återremittera ärendet för komplettering enligt följande:

Vänsterpartiet välkomnar att det görs en revidering av kajstrategin i syfte att levandegöra stadens kajer. Givetvis måste användningen av kajerna anpassas efter sjöfartens behov, men det finns också en stor potential för att skapa plats åt fler restauranger, caféer, musik- och kulturevenemang samt möblering, växtlighet och markbeläggning som bjuder in till sociala möten och vistelse på platsen.

Vi menar dock att några perspektiv behöver lyftas fram tydligare i strategin. Det är bra att staden ska arbeta för ökade möjligheter för till exempel barer och restauranger

att bedriva verksamhet på stadens kajer. Men minst lika viktigt är att kajerna är en attraktiv plats även för den som vill ta med sig sin matlåda ner till vattnet på lunchrasten, äta en glass med en vän eller ta en medhavd kaffe på en bänk i solen. Det är därför viktigt exempelvis möblering bjuder in till spontan och informell vistelse på platsen, liksom att pontoner och andra inrättningar inte begränsar allmänhetens tillgång och vyer från kajerna.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främja ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönska och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin.

Biltrafik och parkering nämns enbart i förbifarten i förslaget, men för att verkligen öppna upp stadens kajer för folklig behov inriktningen vara att ytorna ska vara bilfria. Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare. Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som vistas på platsen, inte minst för barn.

Barnperspektivet lyser överhuvudtaget med sin frånvaro, vilket är ett viktigt skäl till att kajstrategin bör återremitteras. Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn. Med en lekplats bredvid baren eller restaurangen kan även barn ha utbyte av platsen på sina villkor när de vuxna även vistas längre på platsen efter att barnet har tröttnat.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog (S) enligt följande.

Strategin ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer värdefulla, för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet.

Kajerna för den kommersiella trafiken omfattas dock inte av strategin vilket är en svaghet. I synnerhet avsaknaden av analyser och beskrivningar av de intressekonflikter som finns mellan viktig kommersiell sjöfart å ena sidan och allmänhetens intresse av att det finns god tillgänglighet till stadens kajer, å den andra sidan. Det hade därför varit bra ifall sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken/skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential, samt behov av tillgänglighet till kajsträckor, ha diskuterats mer utförligt i dokumentet.

Regionen har ansvaret för denna verksamhet. Trots det lyser regionen med sin frånvaro med sina planer för att utveckla eller i sämsta fall avveckla lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbetet som nu pågår i regionen om att upphandla

ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att målen om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

Kajstrategin omfattar alla hårdgjorda kajer i Stockholm, dock ej hamnområden som används för sjöfart. Vi menar att strategin är välkommen. Dock skulle staden kunna överväga att, i vissa fall och i samband med större omvandlings- och nybyggnadsprojekt, tillskapa fler hårdgjorda kajområden i staden. Det vill säga omvandla delar, företrädesvis korta sträckor, av nuvarande stränder till kajer med bebyggelse. Förutsättningen för detta är självfallet att dessa nya kajer är garanterat offentligt tillgängliga och planeras som offentliga och attraktiva delar av ny eller kompletterad bebyggelse.

Detta gäller främst delar av stränder längre ut från stadens centrum. En möjlighet är att tillskapa nya kajsträckor med en kombination av båtliv, småbåtshamnar, serveringar och annan service samt nya bostäder och verksamhetslokaler. Med en försiktig avvägning mellan utbudet av gröna stränder och hårdgjorda kortare kajer, kan fler platser i kommunen erbjuda offentliga mötesplatser i kombination med nya bostäder i attraktiva och vattennära lägen.

Exploateringsnämnden

Reservation anfördes av Clara Lindblom m.fl. (V) enligt följande.

Clara Lindblom m.fl. (V) föreslår att nämnden återremittera ärendet, samt att därutöver anföras:

Vänsterpartiet välkomnar att det görs en revidering av kajstrategin i syfte att levandegöra stadens kajer. Givetvis måste användningen av kajerna anpassas efter sjöfartens behov, men det finns också en stor potential för att skapa plats åt fler restauranger, caféer, musik- och kulturevenemang samt möblering, växtlighet och markbeläggning som bjuder in till sociala möten och vistelse på platsen.

Vi menar dock att några perspektiv behöver lyftas fram tydligare i strategin. Det är bra att staden ska arbeta för ökade möjligheter för till exempel barer och restauranger att bedriva verksamhet på stadens kajer. Men minst lika viktigt är att kajerna är en attraktiv plats även för den som vill ta med sig sin matlåda ner till vattnet på lunchrasten, äta en glass med en vän eller ta en medhavd kaffe på en bänk i solen. Det är därför viktigt att exempelvis möblering bjuder in till spontan och informell vistelse på platsen, liksom att pontoner och andra inrättningar inte begränsar allmänhetens tillgång och vyer från kajerna.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främjar ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönska och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin.

Biltrafik och parkeringar nämns enbart i förbifarten i förslaget, men för att verkligen öppna upp stadens kajer för folkliv behöver inriktningen vara att ytorna ska vara bilfria. Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare. Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som vistas på platsen, inte minst för barn.

Barnperspektivet lyser överhuvudtaget med sin frånvaro, vilket är ett viktigt skäl till att kajstrategin bör återremitteras. Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn. Med en lekplats bredvid restaurangen kan även barn ha utbyte av platsen på sina villkor.

Särskilt uttalande gjordes av Emilia Bjuggren m.fl. (S) enligt följande.

Strategin ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer, som är värdefulla för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i detta dokument.

Kajerna för den kommersiella trafiken omfattas dock inte av strategin vilket är en svaghet. I synnerhet avsaknaden av analyser och beskrivningar av de intresseområden som finns mellan viktig kommersiell sjöfart och allmänhetens intresse att det finns god tillgänglighet till kajer. Det hade därför varit bra ifall sådana avvägningar funnits redovisade, för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken/skärgårdstrafiken, dess utvecklingspotential och behov av tillgänglighet till kajsträckor diskuterats i dokumentet.

Regionen har ansvaret för denna verksamhet. Trots det lyser regionen med sin frånvaro – med sina planer för att utveckla eller i sämsta fall avveckla lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbetet som nu pågår i regionen om att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen påverka dem föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen, för att målen om både bättre tillgänglighet och öka kollektivtrafik till sjöss kan ordnas också i praktiken.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

Kajstrategin omfattar alla hårdgjorda kajer i Stockholm, dock ej hamnområden som används för sjöfart. Vi menar att strategin är välkommen. Dock skulle staden kunna överväga att, i vissa fall och i samband med större omvandlings- och nybyggnadsprojekt, tillskapa fler hårdgjorda kajområden i staden. Det vill säga omvandla delar, företrädesvis korta sträckor, av nuvarande stränder till kajer med bebyggelse. Förutsättningen för detta är självfallet att dessa nya kajer är garanterat offentligt tillgängliga och planeras som offentliga och attraktiva delar av ny eller kompletterad bebyggelse.

Detta gäller främst delar av stränder längre ut från stadens centrum. En möjlighet är att tillskapa nya kajsträckor med en kombination av båtliv, småbåtshamnar, serveringar och annan service samt nya bostäder och verksamhetslokaler. Med en försiktig avvägning mellan utbudet av gröna stränder och hårdgjorda kortare kajer, kan fler platser i kommunen erbjuda offentliga mötesplatser i kombination med nya bostäder i attraktiva och vattennära lägen.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Sara Stenudd m.fl. (V) enligt följande.

Sara Stenudd m.fl. (V) föreslår att stadsbyggnadsnämnden beslutar att återremittera ärendet för komplettering enligt följande:

Vänsterpartiet välkomnar att det görs en revidering av kajstrategin i syfte att levandegöra stadens kajer. Givetvis måste användningen av kajerna anpassas efter sjöfartens behov, men det finns också en stor potential för att skapa plats åt fler restauranger, caféer, musik- och kulturevenemang samt möblering, växtlighet och markbeläggning som bjuder in till sociala möten och vistelse på platsen.

Vi menar dock att några perspektiv behöver lyftas fram tydligare i strategin. Det är bra att staden ska arbeta för ökade möjligheter för till exempel barer och restauranger att bedriva verksamhet på stadens kajer. Men minst lika viktigt är att kajerna är en attraktiv plats även för den som vill ta med sig sin matlåda ner till vattnet på lunchrasten, äta en glass med en vän eller ta en medhavd kaffe på en bänk i solen. Det är därför viktigt exempelvis möblering bjuder in till spontan och informell vistelse på platsen, liksom att pontoner och andra inrättningar inte begränsar allmänhetens tillgång och vyer från kajerna.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främja ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönska och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin.

Biltrafik och parkeringar nämns enbart i förbifarten i förslaget, men för att verkligen öppna upp stadens kajer för folkliv behöver inriktningen vara att ytorna ska vara bilfria. Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare. Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som vistas på platsen, inte minst för barn.

Barnperspektivet lyser överhuvudtaget med sin frånvaro, vilket är ett viktigt skäl till att kajstrategin bör återremitteras. Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn. Med en lekplats bredvid baren eller restaurangen kan även barn ha utbyte av platsen på sina villkor när de vuxna även vistas längre på platsen efter att barnet har tröttnat.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog m.fl. (S) enligt följande.

Strategin ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer värdefulla, för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet.

Kajerna för den kommersiella trafiken omfattas dock inte av strategin vilket är en svaghet. I synnerhet avsaknaden av analyser och beskrivningar av de intresseomställningar som finns mellan viktig kommersiell sjöfart å ena sidan och allmänhetens intresse av att det finns god tillgänglighet till stadens kajer, å den andra sidan. Det hade därför varit bra ifall sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken/skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential, samt behov av tillgänglighet till kajsträckor, ha diskuterats mer utförligt i dokumentet.

Regionen har ansvaret för denna verksamhet. Trots det lyser regionen med sin frånvaro med sina planer för att utveckla eller i sämsta fall avveckla lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbetet som nu pågår i regionen om att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att målen om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Särskilt uttalande gjordes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

Kajstrategin omfattar alla hårdgjorda kajer i Stockholm, dock ej hamnområden som används för sjöfart. Vi menar att strategin är välkommen. Dock skulle staden kunna överväga att, i vissa fall och i samband med större omvandlings- och nybyggnadsprojekt, tillskapa fler hårdgjorda kajområden i staden. Det vill säga omvandla delar, före-

trädesvis korta sträckor, av nuvarande stränder till kajer med bebyggelse. Förutsättningen för detta är självfallet att dessa nya kajer är garanterat offentligt tillgängliga och planeras som offentliga och attraktiva delar av ny eller kompletterad bebyggelse.

Detta gäller främst delar av stränder längre ut från stadens centrum. En möjlighet är att tillskapa nya kajsträckor med en kombination av båtliv, småbåtshamnar, serveringar och annan service samt nya bostäder och verksamhetslokaler. Med en försiktig avvägning mellan utbudet av gröna stränder och hårdgjorda kortare kajer, kan fler platser i kommunen erbjuda offentliga mötesplatser i kombination med nya bostäder i attraktiva och vattennära lägen.

Ersätтарыttrande gjordes av Jessica Smaaland (Fi) enligt följande.

Stockholm är en stad på vatten och det är något vi ska vara stolta över och använda på ett hållbart och inkluderande sätt. Våra kajer har varit alltid varit en viktig del av vår stad och vi välkomnar en strategi som för utvecklingen av dem framåt. Kajerna kan utnyttjas bättre än vad de gör idag, och lämpar sig väl som en mötesplats för samkväm och rekreation för stadens alla medborgare. För att inte tala om transporter. För feministiskt initiativ är det av största vikt att alla de facto också är inkluderade i en sådan strategi.

I den presenterade strategin saknar vi ett barnperspektiv. Vi saknar också mycket och mycket ett tillgänglighetsperspektiv. En kaj har, av naturliga orsaker, nivåskillnader som inverkar negativt på tillgänglighet. Vattennivån varierar ständigt, vilket gör att lutningen på landgångar och liknande varierar lika mycket. För synskadade och blinda skapar otydliga nivåskillnader ett livsfarligt hinder. I strategin lyfts möjligheter till bad vid kajerna, men för att det ska inkludera alla krävs det mer än en brant stege upp från vattnet, och så vidare. Förutsättningarna för en god tillgänglighet är helt enkelt av en annan art i gränsen mellan land och vatten och därför ser vi det som en svaghet att det inte lyfts särskilt i strategin.

Stockholm Business Region AB

Särskilt uttalande gjordes av Rolf Brattström (V) enligt följande.

Det är bra med en kajstrategi som tar hänsyn till behovet av ökade rekreationsytor, promenadstråk och samlingspunkter för stockholmare och besökare. Det är en internationell trend att centralt belägna kajer utnyttjas mindre till gods och persontrafik än vad de en gång gjorde.

Några aspekter bör dock beaktas, aspekter som inte tillräckligt framgår av kajstrategin. Det är som sagt bra med samlingsplatser, barer, krogar och restauranger. Det är dock viktigt att det finns sittplatser och mötesställen som inte är kommersialiserade. Folk skall kunna promenera och slå sig ned på bänkar i trevliga arrangemang med utsikt över vattnet gratis. Allt får inte bli ett Tivoli.

Vi går mot ett varmare klimat. Tät, lummig, skuggande grönska vid vatten kommer att behövas utmed våra kajer. Det skulle vara mycket populärt och bra för välmåendet. Om grönska pratas intet om i kajstrategin. Biltrafik utmed kajerna behandlas i strategin. Det bör vara en strävan att minimera biltrafik och parkering på kajerna. Flytbryggor och pråmar med aktiviteter kan naturligtvis nyttjas korta perioder i samband med festivaler eller events. Men här manas till stor återhållsamhet för att inte störa/skymma vattnet.

Förväntansfulla kommentarer i texten om padelpråmar på Strandvägskajen och Skeppsbron förskräcker. Barnperspektivet saknas. Jag har svårt att visualisera barnfamiljer i de olika förslagen. Var finns lekplatserna?

Fastighetsnämnden

Reservation anfördes av Clara Lindblom m.fl. (V) enligt följande.

Clara Lindblom m.fl. (V) föreslår att fastighetsnämnden beslutar att återremittera ärendet samt därutöver anföra följande:

Vänsterpartiet välkomnar att det görs en revidering av kajstrategin i syfte att levandegöra stadens kajer. Givetvis måste användningen av kajerna anpassas efter sjöfartens behov, men det finns också en stor potential för att skapa plats åt fler restauranger, caféer, musik- och kulturevenemang samt möblering, växtlighet och markbeläggning som bjuder in till sociala möten och vistelse på platsen. Vi menar dock att några perspektiv behöver lyftas fram tydligare i strategin. Det är bra att staden ska arbeta för ökade möjligheter för till exempel barer och restauranger att bedriva verksamhet på stadens kajer. Men minst lika viktigt är att kajerna är en attraktiv plats även för den som vill ta med sig sin matlåda ner till vattnet på lunchrasten, äta en glass med en vän eller ta en medhavd kaffe på en bänk i solen. Det är därför viktigt att exempelvis möblering bjuder in till spontan och informell vistelse på platsen, liksom att pontoner och andra inrättningar inte begränsar allmänhetens tillgång och vyer från kajerna.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främjar ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönstruktur och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin.

Biltrafik och parkering nämns enbart i förbifarten i förslaget, men för att verkligen öppna upp stadens kajer för folkliv behöver inriktningen vara att ytorna ska vara bilfria. Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare. Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som

vistas på platsen, inte minst för barn. Barnperspektivet lyser överhuvudtaget med sin frånvaro, vilket är ett viktigt skäl till att kajstrategin bör återremitteras.

Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn. Med en lekplats bredvid restaurangen kan även barn ha utbyte av platsen på sina villkor.

Särskilt uttalande gjordes av Linda Agetoft m.fl. (S) enligt följande.

Strategin ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer värdefulla, för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet. Kajerna för den kommersiella trafiken omfattas dock inte av strategin vilket är en svaghet. I synnerhet avsaknaden av analyser och beskrivningar av de intressekonflikter som finns mellan viktig kommersiell sjöfart å ena sidan och allmänhetens intresse av att det finns god tillgänglighet till stadens kajer, å den andra sidan. Det hade därför varit bra ifall sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken/skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential, samt behov av tillgänglighet till kajsträckor, ha diskuterats mer utförligt i dokumentet. Regionen har ansvaret för denna verksamhet. Trots det lyser regionen med sin frånvaro med sina planer för att utveckla eller i sämsta fall avveckla lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbetet som nu pågår i regionen om att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att målen om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Idrottsnämnden

Reservation anfördes av Hassan Jama m.fl. (V) och Suhur Salahyusuf m.fl. (S) enligt följande.

Vice ordföranden Hassan Jama m.fl. (V) och Suhur Salahyusuf m.fl. (S) föreslår:

1. Att återremittera ärendet.
2. Att därutöver anför följande:

Vänsterpartiet välkomnar att det görs en revidering av kajstrategin i syfte att levandegöra stadens kajer. Givetvis måste användningen av kajerna anpassas efter sjöfartens behov, men det finns också en stor potential för att skapa plats åt fler restauranger, ca-

féer, musik- och kulturevenemang samt möblering, växtlighet och markbeläggning som bjuder in till sociala möten och vistelse på platsen.

Vi menar dock att några perspektiv behöver lyftas fram tydligare i strategin. Det är bra att staden ska arbeta för ökade möjligheter för till exempel barer och restauranger att bedriva verksamhet på stadens kajer. Men minst lika viktigt är att kajerna är en attraktiv plats även för den som vill ta med sig sin matlåda ner till vattnet på lunchrasten, äta en glass med en vän eller ta en medhavd kaffe på en bänk i solen. Det är därför viktigt att exempelvis möblering bjuder in till spontan och informell vistelse på platsen, liksom att pontoner och andra inrättningar inte begränsar allmänhetens tillgång och vyer från kajerna.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främjar ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönska och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin.

Biltrafik och parkeringar nämns enbart i förbifarten i förslaget, men för att verkligen öppna upp stadens kajer för folkliv behöver inriktningen vara att ytorna ska vara bilfria. Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare. Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som vistas på platsen, inte minst för barn.

Barnperspektivet lyser överhuvudtaget med sin frånvaro, vilket är ett viktigt skäl till att kajstrategin bör återremitteras. Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn. Med en lekplats bredvid restaurangen kan även barn ha utbyte av platsen på sina villkor.

Kulturnämnden

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Torun Boucher m.fl. (V) och Emilia Bjuggren m.fl. (S) enligt följande.

Strategin ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer värdefulla, för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet.

Ett perspektiv vi saknar i kajstrategin är kultur för barn vid kajerna. Ett avsnitt om konsekvenser för barn lyser med sin frånvaro, det är beklagligt med tanke på att staden ska erbjuda stadens barn kulturella aktiviteter. Det är givetvis välkommet att kajstrategin tagit emot viktiga inspel från stadens gymnasieelever, däremot är barnperspektivet

minst lika viktigt. Ett förslag skulle kunna vara att ha en dialog med kulturskolan för inspel om kultur för barn i kajstrategin. Vi anser det vara viktigt att hålla sig till principen om inkludering och en stad i ögonhöjd.

Paulina Sokolow (Fi) instämmer i särskilt uttalande från vice ordförande Torun Boucher m.fl. (V) och Emilia Bjuggren m.fl. (S).

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av Rose-Marie Rooth m.fl. (V) enligt följande.

Rose-Marie Rooth m.fl. (V) föreslår att nämnden beslutar att återremittera ärendet för komplettering enligt följande:

Vänsterpartiet välkomnar att det görs en revidering av kajstrategin i syfte att levandegöra stadens kajer. Givetvis måste användningen av kajerna anpassas efter sjöfartens behov, men det finns också en stor potential för att skapa plats åt fler restauranger, caféer, musik- och kulturevenemang samt möblering, växtlighet och markbeläggning som bjuder in till sociala möten och vistelse på platsen.

Vi menar dock att några perspektiv behöver lyftas fram tydligare i strategin. Det är bra att staden ska arbeta för ökade möjligheter för till exempel barer och restauranger att bedriva verksamhet på stadens kajer. Men minst lika viktigt är att kajerna är en attraktiv plats även för den som vill ta med sig sin matlåda ner till vattnet på lunchrasten, äta en glass med en vän eller ta en medhavd kaffe på en bänk i solen. Det är därför viktigt exempelvis möblering bjuder in till spontan och informell vistelse på platsen, liksom att pontoner och andra inrättningar inte begränsar allmänhetens tillgång och vyer från kajerna. För att göra de vattennära platserna till alla stockholmarnas vardagsrum är det ytterst viktigt att ha avgiftsfria vistelseytor och verksamheter på stadens kajer.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främja ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönska och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin.

Vi efterlyser en tydligare prioritering i av olika funktioner i strategin. Sjötrafiken är den enda funktionen som per definition behöver kajerna för att existera. Det finns risk att sjötrafikens behov inte blir tillgodosedda om kajerna fylls med andra verksamheter. Urban sjöfart har potential att avlasta vägnätet och erbjuda klimatsmarta transportlösningar, men då får vi inte bygga bort möjligheterna till detta. Sjöfarten håller på att elektrifieras, och då är det viktigt att man ser till att laddmöjligheter för fartyg ingår i kajernas funktioner. Biltrafik och parkering nämns enbart i förbifarten i förslaget, men

för att verkligen öppna upp stadens kajer för folkliv behöver inriktningen vara att ytorna ska vara bilfria. Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare. Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som vistas på platsen, inte minst för barn.

Barnperspektivet lyser överhuvudtaget med sin frånvaro, vilket är ett viktigt skäl till att kajstrategin bör återremitteras. Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn. Med en lekplats bredvid baren eller restaurangen kan även barn ha utbyte av platsen på sina villkor när de vuxna även vistas längre på platsen efter att barnet har tröttnat.

När kajerna öppnas för mer folkliv är det viktigt att minska risken för sanitära olägenheter genom tillgång till toaletter och en effektiv avfallshantering.

Särskilt uttalande gjordes av Emilia Bjuggren m.fl. (S) enligt följande.

Förslaget till kajstrategi ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer värdefulla för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet.

Vi beklagar att kajerna för den kommersiella trafiken inte omfattas av strategin. Det saknas analyser och beskrivningar av de intressekonflikter som finns mellan å ena sidan viktig kommersiell sjöfart och å andra sidan allmänhetens intresse av god tillgänglighet till stadens kajer. Det hade därför varit bra att sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken och skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential samt behov av tillgänglighet till kajsträckor ha diskuterats mer utförligt i dokumentet.

Det är Region Stockholm som har ansvar för en stor del av verksamheten vid kajerna. Trots det lyser regionen med sin frånvaro. Det saknas regionala planer för att utveckla – eller i sämsta fall avveckla – lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbete som nu pågår i regionen med att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att målen om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Maria Ljuslin m.fl. (V) enligt följande.

Vänsterpartiet välkomnar att det görs en revidering av kajstrategin i syfte att levandegöra stadens kajer. Givetvis måste användningen av kajerna anpassas efter sjöfartens behov, men det finns också en stor potential för att skapa plats åt fler restauranger, caféer, musik- och kulturevenemang samt möblering, växtlighet och markbeläggning som bjuder in till sociala möten och vistelse på platsen. Vi menar dock att några perspektiv behöver lyftas fram tydligare i strategin. Det är bra att staden ska arbeta för ökade möjligheter för till exempel barer och restauranger att bedriva verksamhet på stadens kajer. Men minst lika viktigt är att kajerna är en attraktiv plats även för den som vill ta med sig sin matlåda ner till vattnet på lunchrasten, äta en glass med en vän eller ta en medhavd kaffe på en bänk i solen. Det är därför viktigt att exempelvis möblering bjuder in till spontan och informell vistelse på platsen, liksom att pontoner och andra inrättningar inte begränsar allmänhetens tillgång och vyer från kajerna.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främjar ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönska och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin. Biltrafik och parkeringar nämns enbart i förbifarten i förslaget, men för att verkligen öppna upp stadens kajer för folkliv behöver inriktningen vara att ytorna ska vara bilfria. Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare. Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som vistas på platsen, inte minst för barn. Barnperspektivet lyser överhuvudtaget med sin frånvaro, vilket är ett viktigt skäl till att kajstrategin bör återremitteras. Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn. Med en lekplats bredvid restaurangen kan även barn ha utbyte av platsen på sina villkor.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Mårten Risdal m.fl. (S) och Marie-Louise Siverstrand m.fl. (V) enligt följande.

Förslaget till kajstrategi ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer värdefulla för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet.

Vi beklagar att kajerna för den kommersiella trafiken inte omfattas av strategin. Det saknas analyser och beskrivningar av de intressekonflikter som finns mellan å ena sidan viktig kommersiell sjöfart och å andra sidan allmänhetens intresse av god tillgänglighet till stadens kajer. Det hade därför varit bra att sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken och skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential samt behov av tillgänglighet till kajsträckor ha diskuterats mer utförligt i dokumentet.

Det är Region Stockholm som har ansvar för en stor del av verksamheten vid kajerna. Trots det lyser regionen med sin frånvaro. Det saknas regionala planer för att utveckla – eller i sämsta fall avveckla – lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbete som nu pågår i regionen med att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att målen om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Normalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Karin Norman (V) enligt följande.

1. Stadsdelsnämnden beslutar att återremittera ärendet.
2. Därutöver anför följande.

Det är positivt att det finns en strategi för att ta tillvara och utveckla Stockholms kajer, något som förvaltningen också framhåller. Det är i det sammanhanget viktigt att sjöfarten som en del i Stockholms kollektivtrafik ses över och utvecklas, vilket är regionens ansvar. Den aspekten finns dock inte med i dokumentet. Likaså bör den kommersiella sjötrafiken ingå i strategin.

Det är för övrigt av stort värde att kajer ska kunna vara tillgängliga platser för allmänheten men det framstår som om detta ska ske framför allt genom kommersiell verksamhet. Mindre vikt läggs vid att ge utrymme åt spontan och informell vistelse, t.ex. att kunna promenera, leka med barnen, inta sin medhavda lunchlåda, matsäck och få tillgång till bänkar och gröna ytor.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främja ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönska och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin.

Biltrafik och parkering nämns enbart i förbifarten i förslaget, men för att verkligen öppna upp stadens kajer för folkliv behöver inriktningen vara att ytorna ska vara bilfria. Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar

allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare. Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som vistas på platsen, inte minst för barn.

Barnperspektivet lyser överhuvudtaget med sin frånvaro, vilket är ett viktigt skäl till att kajstrategin bör återremitteras. Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn.

Kajerna för den kommersiella trafiken omfattas dock inte av strategin vilket är en svaghet. I synnerhet avsaknaden av analyser och beskrivningar av de intresseområden som finns mellan viktig kommersiell sjöfart å ena sidan och allmänhetens intresse av att det finns god tillgänglighet till stadens kajer, å den andra sidan. Det hade därför varit bra ifall sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken/skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential, samt behov av tillgänglighet till kajsträckor, ha diskuterats mer utförligt i dokumentet. Regionen har ansvaret för denna verksamhet. Trots det lyser regionen med sin frånvaro med sina planer för att utveckla eller i sämsta fall avveckla lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbetet som nu pågår i regionen om att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att målen om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Särskilt uttalande gjordes av Magnus Waller (S) enligt följande.

Strategin ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna kajer värdefulla för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet. Kajerna för den kommersiella trafiken omfattas dock inte av strategin vilket är en svaghet. I synnerhet avsaknaden av analyser och beskrivningar av de intresseområden som finns mellan viktig kommersiell sjöfart å ena sidan och allmänhetens intresse av att det finns god tillgänglighet till stadens kajer, å den andra sidan. Det hade därför varit bra ifall sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken/skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential, samt behov av tillgänglighet till kajsträckor, ha diskuterats mer utförligt i dokumentet. Region Stockholm har ansvaret för utförandet av denna Verksamhet. Trots detta lyser regionen med sin frånvaro med sina planer för att utveckla eller i sämsta fall avveckla lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbetet som nu pågår i Region Stockholm om att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att må-

len om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Anders Göransson, Britten Lagerkvist Tranströmer och Jörgen Gyllenblad, samtliga (S), samt Frida Nehrfors Hultén (V) och Charlotte Lilja Pittuco (V) enligt följande.

Utifrån ett Södermalms perspektiv vill vi särskilt lyfta följande: Vi vill se en strategi som omfattar alla områdena närmast vattnet. Den skulle bättre spegla Söderbornas uppfattning, där stadsdelsområdets alla kajer och stränder är olika delar av en och samma enhet. En del i denna strategi borde vara att vi antar ett mål om att det ska vara möjligt för alla att röra sig längs med vattnet - hela stadsdelsområdet runt. Allmänhetens tillgång till kajerna och stränderna ökar samt vyerna förbättras. Människor ska kunna vistas på kajerna utan behöva vara kund och tvingas att konsumera. Vi ser också att det är nödvändigt att öka antalet offentliga toaletter I strategin finns klimaten med men det saknas skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. I en stad som behöver bli grönare borde detta ingå. Också möjligheterna till att utveckla kollektivtrafiken skulle må bra av en fördjupning.

Ersätтарыttrande Antonia Simon (Fi), Cassandra Solback (S) och Elis Wibacke (V) ställer sig bakom det särskilda uttalandet från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Östermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Andréa Hedin m.fl. (M), Christina Messick m.fl. (L), Vivianne Gunnarsson m.fl. (MP) och Louise Gellin m.fl. (C) enligt följande.

Den grönbå majoriteten välkomnar kajstrategin och ser fram emot att stadens kajer och närheten till vatten kommer ännu fler till del. Att rusta upp kajerna och levandegöra dem kommer att leda till ökad trygghet och trivsel för både Stockholmarna och för turister. Vi vill utöver förvaltningens svar på remissen komplettera med ytterligare ett par aspekter. Den första gäller att vi vill förstärka möjligheten att kajerna används och promeneras på årets runt.

Stockholm är en fantastisk sommarstad och våra kajer förknippas lätt med liv och rörelse under vår och sommar men tenderar att bli mer avfolkade under höst- och vinterhalvåret. Vi ser gärna att möjligheten till aktiviteter på kajerna stärks under vinter-

halvåret och att möjligheten till att äta och dricka även förstärks under de kallare perioderna och även möjlighet till vinterbad och skridskor på säkra platser kan inrymmas.

Att fortsätta utveckla Strandvägskajen skulle kunna möjliggöras ännu bättre med minskat antal, eller helt borttagna parkeringsplatser. Idag är detta inte möjligt då dessa ca 100 platser används dygnet runt, året runt, med undantag för högsommaren. Att ta bort parkeringsplatserna skulle försvåra de närboendes vardag och risken att människor vill flytta från stadsdelen skulle öka. Om man vill se över möjligheten att ta bort platserna behöver staden säkra att det finns andra alternativ till boendeparkering i nära anslutning till dagens platser, antingen under eller ovan jord. Om detta skulle vara möjligt ställer vi oss positiva till att ta bort parkeringsplatserna på kajen till förmån för andra trivselhöjande inslag.

Idag kör många människor med elsparkcykel på kajerna, inte minst på Strandvägen. För allas trevnad och tillgänglighet är det viktigt att kajerna huvudsakligen är gångstråk. Det kommer ju att bli särskilda parkeringsplatser för sparkcyklar överallt och dessa ska användas. Blandad trafik mellan gående och sparkcyklar bör förhindras på kajen.

Särskilt uttalande gjordes av Birgit Marklund Beijer m.fl. (S) enligt följande.

Förslaget till kajstrategi ger en god inriktning för levande kajer med evenemang, bad och mycket annat. Inte minst är kartläggningen av lokala utvecklingsmöjligheter längs ett antal angivna

kajer värdefulla för att kunna arbeta i enlighet med den strategiska vägledning som presenteras i dokumentet.

Vi beklagar att kajerna för den kommersiella trafiken inte omfattas av strategin. Det saknas analyser och beskrivningar av de intresseområden som finns mellan å ena sidan viktig kommersiell sjöfart och å andra sidan allmänhetens intresse av god tillgänglighet till stadens kajer. Det hade därför varit bra att sådana avvägningar funnits redovisade för att få en ökad förståelse för den kommersiella sjöfarten och för Stockholm som sjöfartsstad. Inte minst borde lokaltrafiken och skärgårdstrafiken och dess utvecklingspotential samt behov av tillgänglighet till kajsträckor ha diskuterats mer utförligt i dokumentet.

Det är Region Stockholm som har ansvar för en stor del av verksamheten vid kajerna. Trots det lyser regionen med sin frånvaro. Det saknas regionala planer för att utveckla – eller i sämsta fall avveckla – lokaltrafiken till sjöss. Detta är förstås beklagligt. Det arbete som nu pågår i regionen med att upphandla ett nytt tonnage för lokaltrafiken kommer säkerligen att påverka den föreslagna kajstrategin i Stockholms stad. Denna strategi bör därför framöver användas i förestående diskussioner med regionen så att målen om bättre tillgänglighet och ökad kollektivtrafik till sjöss också kan ordnas i praktiken.

Särskilt uttalande gjordes av Jaime Barrios m.fl. (V) enligt följande.

För att verkligen öppna upp för ett levande folkliv på stadens kajer så behöver dagens biltrafik minska och även så bilparkeringarna. Tankar om att minska bilparkeringsplatserna tas upp i remissen. Det är bra.

Idag fungerar biltrafiken många gånger som en fysisk barriär som begränsar allmänhetens tillgång till kajerna, samtidigt som parkerade bilar tar mark i anspråk som skulle kunna användas för caféverksamhet eller sittplatser för flanerande stockholmare.

Genom att begränsa biltrafiken skapas också en säkrare miljö för dem som vistas på platsen, inte minst för barn.

Bullret från biltrafiken måste också beaktas. Vill vi ha en rofylld vistelse vid vattnet så måste bilbullret minska, alltså biltrafiken måste minska.

Vi saknar även skrivningar om hur kajerna kan användas för att förstärka ekologisk hållbarhet och bättre integreras i stadens gröna infrastruktur. Grönska och växtlighet bidrar inte bara till ökad trivsel och upplevelsevärden. Det underlättar också dagvattenhanteringen och främjar ett gott mikroklimat genom att till exempel erbjuda skugga under varma sommardagar. Mot bakgrund av detta menar vi att förstärkningar av grönska och ekologiska kvaliteter bör vara ett utpekat fokusområde i strategin.

Barnperspektivet tas inte heller upp i remissen. Flerfunktionella ytor som kan användas för lek, lekfulla inslag i barns ögonhöjd samt slitstarka och giftfria material bidrar exempelvis till att skapa en miljö som är inkluderande och tillgänglig för barn. Med en lekplats bredvid restaurangen kan även barn ha utbyte av platsen på sina villkor.